

ቃለ-መጠይቅ ምስ ፕረዚደንት ኢሳይያስ አፈወርቂ

ክቡር ፕረዚደንት ኢሳይያስ አፈወርቂ፡ ብምኽንያት ሓድሽ ዓመት፡ ብ12 ጥሪ 2026፡ ብፊደሉን ቴሌቪዥንን ብቐጥታ ዝተመሓለፈ ቃለ-መጠይቅ ብምክያድ፡ ንዓለማዊ፡ ዞባውን፡ ዘቤታውን ጉዳያት ኣመልኪቱ ዝቐረበሉ ሕቶታት ሰፊሕ መልሲ ሂቡሉ። ጋዜጣ ሓዳስ ኤርትራ ካብ ሎሚ ጀሚራ ዝርዝር ትሕዝቶኡ ብተኸታታሊ ከተቐርቦ እያ።

• ክቡር ፕረዚደንት ኣብ ዝሓለፈ ቃለ መጠይቓትካ፡ ንህሉው ዓለማውን ዞባውን ኩነታት ብዝምልከት ምስናይ ደሕረ ባይታኡ ሰፊሕን ዝርዝራውን መብርሂታት ክትህበሉ ጸኒሕካ ኢኻ። ካብዚ ብምብጋስ ናይ ሎሚ ሕቶታትና ብሕጽር ዝበለ፡ ናብ እዋናዊ ምዕባሊታቱ ዝቐንፀ እዩ። ፈለማ ብዓለማዊ ኩነታት ጀሚርና፡ ናብ ዞባናን ዘቤታዊ ጉዳያትን ክንሰግር ኢና። ኣብዚ እዋን እዚ ብደረጃ ዓለም ዝግሃድ ዘሎ ተገላባጢ ክስተታት፡ ዘይርግኡነት፡ ተሃዋሲ ባህርያትን ዘይንጽር ኣንፈትን፡ ንመሰጋገሪ መድረሽ ግሎባዊ ስርዓተ ምሕደራ ዘገልጹ እዩ። እቲ ምሉእ ሰጸሊ ገና ደብዛዝ እኳ እንተሎ፡ ብዓማሚን ሓጺርን ገምጋም፡ ጽልዋታቱ ኣብ ኣፍሪቃን ዞባናን እንታይ ክመስል ይኽእል፤

ብደረጃ ዓለም ብዛዕባ መጻኢ ክንዛረብ፡ ነዚ ሕጂ ዘሎ ኩነታት እውን ከነንብቦ እንተኼንና፡ ካበይ መጺእና ክንርኢ ኣለና። ዝሓልፈ ኩነት ናቱ ባህርያት ነይሩዎ - ሓሊፉ። ኣብ መጀመርታ ተስዓታት ምስ ምውዳቕ ሕብረት ሶቭየት ኣብቂዑ። ድሕሪኡ እንኮ ቀጽራዊ ዓለም ዝበሃል ኣተሓሳስባ መጺኡ። መን ኣምጺኡዎ፤ ብኸመይ፤ ናቱ ብዙሕ ዛንታ ኣለዎ። ኣብቲ መጀመርያ ‘ፉክያማ’ እንታይ ኢሉ ነይሩ፤ ‘ሃንቲግቶን’ እንታይ ኢሉ፤ እናበልካ ምስዚ ሕጂ ዘሎ ኩነታት ብምዝማድ ብዙሕ ክዝረብ ይኽእል እዩ። ሕጂ ሰላሳ ዓመታት ሓሊፉ ኣሎ። እቲ እንኮ ቀጽራዊ ዓለም ክንፈጥር ኢና፡ ድሕሪ ደጊም ዓለም ኣብ ትሕቲ ቍጽጽርና ክትኣቱ ኣለዎ፡ ብቍጠባ፡ ብቴክኖሎጂ፡ ብወተሃደራዊ ዝወዳደረና ሓይሊ ክህሉ የብሉን፡ ዝብል ሰረተ እምነት (ዶክትሪን) ንዓለምና ኣብ ምንታይ ኣእትዩዎ፤ ሰላም፡ ርግኣት፡ ፍትሒ፡ ዕብየት

ከምጽእ ክኢሉ'ዶ፤ እዚ ፍልስፍና'ዚ፡ እንታይ ሳዕቤናት ኣምጺኡ፤ ኣብ እንግምግመሉ፡ እቲ ቀዳማይ ሰሪዕና እንርእዮ ናይ ኣመሪካ ኩነታት እዩ። ናይ ኣመሪካ ኩነታት ዓለማዊ ጽልዋኡ ዝነፃጅ ኣይኮነን - ከዩጋንዳ። ስለዚ እቲ ኣብ ኣመሪካ እንዕዘቦ ዘለና እንታይ'ዩ፤ ኣብ ዝምጽእ ውሑዳት ዓመታት'ከ እንታይ ክንዕዘብ ንክእል፤ ምስ ምምጻእ ፕረዚደንት ዶናልድ ትራምፕ ናብ ስልጣን ኣብ ቀዳማይ እብረ ኮነ ሕጂ እንዕዘቦ ዘለና ኣካዪዳታት ድርጅቱ እንታይ እዩ፤ ኣመሪካ ብደረጃ ዓለም ኣበይ ደረጃ ኣላ እንተድኣ ኢልና፤ ኣብ ዝሓለፈ 30 ዓመታት ናይ ኣመሪካ ስርዓት ሓይሉ እናማህመነ፡ እናላሸወን እናደኸመን እዩ መጺኡ። ካብ ክሊንተን ጀሚርና ሓደ ብሓደ እቲ ምንቁልቋል ከመይ ነይሩ ክንዛረብ ንክእል ኢና። ቁጠባዊ፡ ቴክኖሎጂያዊ፡ ወተሃደራዊ ሓይሊ ኣመሪካ ኣብ ምንታይ ነይሩ፤ ሕጂ ኣብ ምንታይ ኣሎ፤ ጽልዋን ተቐባልነትን ኣመሪካ ብዓለም ደረጃ እንታይ ነይሩ፤ ሕጂ'ኸ፤ ኢልና ኣብ እንዛረበሉ፡ ኣብዚ እንኮ ቀጽራዊ ዓለማዊ ስርዓት ንምፍጣር ክቡር ፕረዚደንት ኢሳይያስ ኣፈወርቂ፡ ብምክንያት ሓድሽ ዓመት፡ ብ12 ጥሪ 2026፡ ብፊደሉን ቴለቪዥንን ብቐጥታ ዝተመሓለፈ ቃለ-ጠይቕ ብምክያድ፡ ንዓለማዊ፡ ዞባውን፡ ዘቤታውን ጉዳያት ኣመልኪቱ ዝቐረበሉ ሕቶታት ሰፊሕ መልሲ ሂቡሉ። ጋዜጣ ሓዳስ ኤርትራ ካብ ሎሚ ጀሚራ ዝርዝር ትሕዝቶኡ ብተኸታታሊ ከተቐርቦ እያ። ዝተሃቀነሉ ሰላሳ ዓመታት ናይ ኣመሪካ ምንቁልቋል ኢና ክንዕዘብ ጸኒሕና። ብቑጠባ ጥራይ እንተርኢናዮ፡ ኣመሪካ ኣብዚ እዋንዚ ልዕሊ 36 ትሪሊዮን ዕዳ ኣለዋ። እቲ ዕዳ ጥራይ ግን ኣይኮነን ዝልካዕ፡ ኣመሪካ ናይ ብሓቂ ቁጠባዊ ሓይሊ ኣለዋ ድዩ፤ ናይ ቀደምን ሕጂን ኣወዳዲርና ክንርእዮ እንከለና ቁጠባዊ ሓይሊ ኣመሪካ እናንቁልቁለ እዩ ዝኸይድ ዘሎ። ብብዙሕ ረጃሒታት። ወተሃደራዊ ሓይሊ ወይ ጽልዋ ዝበሃል ከምኡ'ውን ናይ ቴክኖሎጂ ብልጫ እውን፡ ከም ቀደም ኣይኮነን።

ትራምፕ “ማጋ” (Make America Great Again) ዝብል ዶክትሪን ሒዙ ምምጽኡ፡ “ኣመሪካ ዓባይ ኣይኮነትን ወይ ሓያል የላን፡ ስለዚ ሓያል ክገብራ እዩ፡ ደጊመ ዓባይ ክገብራ እዩ።” ዝዓይነቱ ኣተሓሳስባ እዩ። ትራምፕ ነቲ ሓቂ ምፍላጡ (recognize ምግባሩ) ጽቡቕ እዩ። እዚ ሰረተ እምነት'ዚ ናይ ሓደ ሰብ ጥራይ ክትብሎ ኣይከኣልን። ኣብ ኣመሪካ ጸለውቲ ናይ ዝበሃሉ ሰባት ኣተሓሳስባ ዝውክል እዩ። ግን፡ ኣብ ኣመሪካ እንታይ ከምጽእ ይኸእል፤ ብደረጃ ዓለም ጽልዋኡ እንታይ ክመስል ይኸእል፤ ትራምፕ በዚ ሰረተ እምነት'ዚ ተደሪሹ ክወስዶም ዝኸእል ስጉምቲታት እንታይ እዮም፤ ኣመሪካ ደጊማ ዓባይን ሓያልን ክትከውን እንታይ ክትገብር ትኸእል፤ እቲ ትወስዶ ስጉምቲታት'ከ ቅኑዕ ድዩ ኣይኮነን፤ የዋጽእ'ዶ ኣየዋጽእን፤ ብዙሕ ሕቶታት ክለዓል ይኸእል እዩ። ትራምፕ እታ ቀዳመይቲ እብረ ስልጣኑ ካብ 2016

ዝጀመረት እንታይ ገይሩላ፤ እንድሕር ኢልና፡ እተን ኣርባዕተ ዓመታት ተኸሲረን እየን። ድሕሪኡ ባይደን ስለዝመጸ እተን ዝተበገሰለን መደባት ከይቀጸላ ተኹሊፈን። እዛ ካልኣይቲ እብረ ስልጣን እውን ሓደ ዓመት ተላዒሉዋ ኣሎ። ሕጂ ተሪፈን ዘለዋ ሰለስተ ዓመታት እየን። ኣብዘን ሰለስተ ዓመታት ንኣመሪካ ዓባይ ክገብራ ክወስዶ ዝኸእል ስጉምታታት እንታይ ክመስል ይኸእል፤ ከም ኣብነት ኣብ ቪንዝዌላ ዝተወሰደ ስጉምቲ ክንወስድ ንኸእል። እዚ ስጉምቲ'ዚ ኣብ ቪንዝዌላ ኮነ ኣብ ላቲን ኣመሪካ፡ ብዓለም ደረጃ እውን እንተኾነ እንታይ ጽልዋ ክህልዎ ይኸእል፤ እቲ ከም ምክንያት ዝቐረበ ናይ ሓሸሽ ኮንትሮባንዶ እዩ። ሕጂ ድሕሪ ናይ ማዱሮ ምጭዋይ እታ ጉዳይ ዳርጋ እናቐሃመት ትኸይድ ኣላ። እዚ ጉዳይ'ዚ ኣብ ቪንዝዌላ ጥራይ ዘብቅዕ ኣይኮነን። ካልኣት እውን ኣመታት ዝተዋህበለን ኣለዋ። ግሪንላንድ፡ ካናዳ፡ መክሲኮ፡ ኩባ፡ ኮሎምቢያ፡ ፓናማ እዚአን ኣብ መስመር ዘለዋ እየን። ድሮ ኣብ ኩባ ምስ ናይ ቪንዝዌላ ተሓሳሲ ስጉምታታት ይውሰድ ኣሎ። ኣብዚ ቀረባና እንድሕር መጺኢና እውን ኢራን ኣላ። ስለዚ ኣመሪካ በዚ ናይ ማጋ ዶክተሪን ወተሃደራዊ ስጉምቲ ክትወስድ ትኸእል እያ እንተድኣ ኢልና፡ ሳዕቤናቱ እንታይ እዩ ክኸውን፤ ናይ ግሪንላንድ ንኣብነት እንተወሰድና፡ ኣብ ደኒማርክን ኤውሮጳን እንታይ ጽልዋ ክገድፍ ይኸእል፤ ንኤቶ ብኸመይ ክጸልዎዩ፤ ናይ መክሲኮ፡ ካናዳውን እንተድኣ ተደፊኡሉ እንታይ ስእሊ ክህብ ይኸእል፤ ብግብሪኽ ክኸውን ይኸእል ድዩ፤ እዚ ጉዳያት'ዚ እንድሕሪ ቀጺሉ ዓለማዊ ኩነታት እንታይ'ዩ ክመስል፤ ብዙሕ ሕቶታት ዘለዓዕል እዩ። ጽባሕ ምናልባት፡ ኢራን እተተወቐዓ ኣብዚ ከባቢና እንታይ ከምጽእ ይኸእል፤ ብወተሃደራዊ ሓይሊ ዝውሰድ ስጉምቲ ምእዳብ በሎ ዝኾነ ስም ሃቦ ሳዕቤኑ እንታይ ክኸውን ይኸእል ምግማቱ ኣጸጋሚ እዩ። ኣመሪካ ሓያል ወይ ዓባይ ንምግባራ ከምዚኣም ስጉምታታት ጥራሕ ዘይኮነ፡ ካልኣት ዝተወሰዱ ስጉምታታት እውን ኣለዉ። ንኣብነት ናይ ታሪፍ ክንጠቅስ ንኸእል።

ዘራይ ናይ ምጻን ማለት ከምዚ ኣብ ደቡብ ኣፍሪቃ 'ጸዓዱ ይህሰዩ ኣለዉ፡ ክርስትያን ኣብ ናይጀርያ ይብደሉ ኣለዉ' ኢልካ ስጉምታታት ክትወስድ ምፍታን ዝዓይነቱ ምውስዋስ እውን ኣሎ። ካብ ዓለማዊ ውዳበታት ኣባልነት ኣመሪካ ምስኣብ፡ ንዝተፈላለያ ሃገራት ብምጉብዕባዕ ከተርዕመን ምፍታን፡ እዚኣቶም ነንበይኖም መሳርሒታት (Tools) ሰረተ እምነት ማጋ እዮም። ሓደ ትሽዓተ ዓሰርተ ዝኾኑ ቱልስ ኣለዉ፡ ዛጊት ርኢናዮም ዘለና። ዓራቂ ክትመስል ምፍታን እውን ኣሎ። ከምዚ ናይ ዩኡራንያ፡ ኮንጎ፡ ኣዘርባጃንን ኣርማንያን፡ ታይላንድ ምስ ካምቦድያ። ብሓቂ እቲ ምዕራቕ ንኣመሪካ ዓባይ ንምግባራ ድዩ፤ እዞም ዝውሰዱ ዘለዉ ስጉምታታት ኣብ መወዳእታ እንታይ

እዩ ዕላማአም፤ ካብዚ ስጉምትታዚ ዛጊት ተረኽቡ ዘሎ ኣመታት፡ እቲ ቀዳማይ ዕላማ ወይ ሽቶ፡ ባህርያዊ ጸጋታት ምውናን ወይ ምቁጽጽር ምጻኑ እዩ ዘነጽር። ናይ ሽንዞዌላ ሃብቲ፡ ነዳዲ ጥራይ ኣይኮነን። ኣብኡ ዘሎ ባህርያዊ ማዕድናት መወዳእታ የብሉን። ኣብ ላቲን ኣመሪካ ብዓቢኡ ዘሎ ናይ ማዕድናት ሃብቲ መወዳእታ የብሉን። ኣብ ኮንጎ ከምኡ። ናይ ማጋ ፖሊሲታት ድራኽኡም እዚ ባህርያዊ ጸጋታትዚ እዩ። ናይ ኣመሪካ ቍጠባዊ ሓይሊ፡ ብዓለም ደረጃ እናደኸመ ስለዝመጽኡ፡ ከተሓይሎ ምእንቲ ጸጋታት ንምቁጽጽር ዝውሰድ ዘሎ ስጉምትታት እዩ። ኣብ ነንቢዮም ከባቢታት ኣብ ዝመጽእ ሰለስተ ዓመታት'ውን ተመሳሰልቲ ስጉምትታት ክውሰዱ ይኸእሉ እዮም። ሳዕቤናቶም እንታይ ክኸውን እዩ፤ ኣብ ውሽጢ እቲ ስጉምቲ ዝውሰደሉ ዘሎ ሃገር ጥራይ ዘይኮነ ኣብቲ ከባቢ፡ ዞባን ኣህጉርን እንታይ ክመስል ይኸእል፤ ብዙሕ ትንታነ ክቐርብሉ ይኸእል እዩ።

ኣብ መወዳእታ እቶም ቀንዲ ዝጥመቱ ዘለዉ መን እዮም እንተድኣ ኢልና ቻይናን ሩስያን እዮም። ኣብ ግሪንላንድ ይኹን ኣብ ሽንዞዌላ እንተደኣ መጺእና ቻይናን ሩስያን እዮም ዝጥመቱ ዘለዉ። ኣመሪካ ዓባይ ክትከውን ምእንቲ፡ ቅድም ንቻይናን ንሩስያን ክትቈጸጸር ኣለካ። ካልኣት'ውን ኣይትቈጸጸርን ማለት ኣይኮነን። ኣብ እስያ ብዓል ህንዲ፡ ፖሊስታን፡ ጃፓን፡ ኮርያ፡ ኢንዶኔዥያ እውን ክትቈጸጸር ትደሊ። ዋላ መሻርኽትኻ ሰብ ኪዳንካ፡ ኣብ ኔቶ ዘለዉ እውን ክትቈጸጸሮም ኢልካ ትሓስብ። ኣብ ኤውሮጳ ብዓል ፈረንሳይ፡ ጀርመን፡ እንግሊዝኽ ብናይ ማጋ ዶክትሪን ከመይ እየን ዝጥመታ፤ ማጋ ምእንቲ ክሰርሕ ምስኣተን ዝድለ ዝምድናታት ወይ ኪዳን ወይ ኣንጻረን ክውሰድ ዘለዎ ስጉምትታት እንታይ እዩ፤ ብናይ ማጋ ዶክትሪን ኤውሮጳ ንርእሱ ታርጌት እዩ። እዚ ናይ ታሪፍን ቀረጽን ዝበሃል ፖሊስታት፡ ቀንዲ ዕላማኡ ምቁጽጽር እዩ። ብዛዕባ ፍልሰት ዘሎ ፖሊስታት ንገዛእ ርእሱ ንኣመሪካ ከዳኽም ዝጸንሐ ተርእዮታት ንምውጋድ ተባሂሉ ዝውሰድ ዘሎ ስጉምቲ እዩ። ኣብ ዝተፈላለዩ ከባቢታት ወይ ሃገራት ከምዚ ዓይነት

ስጉምትታት ክውሰድ ከሎ ኣብ ነፍሲ ወከፍ ሃገር ኮነ ከባቢ ክህሉ ዝኸለል ግብረ መልስታት ኣሎ። ብዙሓት ካብቶም ዛጊት ዝረኣናዮም ስጉምትታት፡ ትንክፍ ግድፍ እዮም ጸኒሖም። መሀደዲ ድዩ መርዓሚ፤ መቈጻጸሪ ድዩ መፈራርሒ፤ እቲ ስጉምትታት ብግቡእ ተሓሲቡሉ ድዩ፤ ቀጻልነትኻ ክህልዎ ድዩ፤ ወይስ ንግዜኡ ከም መጉባዕብዒ ተጠቂምካ ትም ምባል እዩ ንጹር ኣይኮነን። ኣብዚ ከባቢና መጺኢና እንድሕር ደኣ ርኢና፡ ናይ ቃዛ፡ ሶማል፡ ሱዳን ኢትዮጵያ ጉዳይ ኣሎ። ኣብ ቀይሕ ባሕሪ ናይዘን ብነዳዲ ሃብታማት ዝኾና ጎረባብትና ሃገራት ጉዳይ ኣሎ። ብናይ ማጋ ፖሊስታት እዚኣተን ከመይ እየን ዝጥመታ፤ ነቲ ምዕራት ጽቡቕ ገይርና ከነንብቦ መታን ክንክእል ድማ፡ ናይ ሓደ ሓይሊ ወይ ወገን ኣካይዳ፡ ሸቶታት፡ ስጉምትታት ጥራሕ ኣይኮነን ክንዕቅን ዘለና። ብመንጽሩኽ ካልኣት እንታይ ይገብሩ ኣብ ግምት ክኣቱ ዘለዎ እዩ። ኣብ መወዳእታ ብዛዕባ ግሎባዊ ወይ ዓለማዊ ስርዓተ ምሕደራ ክንዛረብ እንተኾንና፡ ካብዚ ዝጸነሐ ናይ ዝሒል ኩናትን እንኮ ቀጽራዊ ዓለምን ዝበሃል ኣተሓሳስባታት ወጺእና፡ ዓለም ብፍትሒ ብርትዓዊ ዝኾነ ዝምድናታት ክትነባበር ክትክእል ኣለዎ። ድሕሪ ካልኣይ ኩናት ዓለም ኣብዚ ሰማንያ ዓመታት ዝተራእየ ዝምድናታት ግን ናቢይ ገጹ ከምርሕ ይኸእል ምግማቱ ዘሸግር ኣይኮነን። ሓድሽ ምህዞ ኣይኮነን። ባህጊ ህዝቢ ዓለም ብሰላም ምንባር እዩ።

ሰብ ብሰላም ብኸብረት ክነበር፡ ፍረ ረሃጹ ብፍትሒ ብርትዒ ክረክብ፡ ንሓድሕዱ ተኸባቢሩ ክነባበርን ክተሓጋገዝን ብጥምረት ሽግራቱ ክምክት እዩ ዝደሊ። ብምጉናጽን ብምፍርራሕን ብምምንዛዕን ቀሲኑ ክነበር ኣይክእልን እዩ። ስለዚ ሓድሽ ዓለማዊ ስርዓት ክመጽእ እንተኾይኑ፡ ከምዚ ዓይነት ባይታ ዝፈጥር ክኸውን ኣለዎ። እንተዘይኮነ ዓለም ቀሲና ክትነበር ኣይትኸእልን እያ። ናይ ህዝቢ ዓለም ድሌት ብዙሕ ፍተሻ ብዙሕ ሊቅነት ዘድልዮ ኣይኮነን። ቀሊል እዩ። ከምኡ ዓይነት ምንብባር ስለዘየለ፡ ዓለምና ርግኣት ዘይብላ እትኸውን ዘላ። ኣብ ኩሉ ከባቢታት ዘሎ ናይ ሰላም ስእነት ብከምዚ ዝኣመሰለ ፖሊስታት ዝመጸ እዩ። ከምኡ ዓይነት ሰላማዊ ዓለም መዓስ ብኸመይ ክመጽእ ይኸእል እንተድኣ ኢልና፡ እዚ ሕጂ ዘለናዮ መድረኽ ናይ ምሕቋን ግዜዮ። ናይ ምስግጋር (transition) መድረኽ እዩ። እዚ መድረኽ እዚ በዚ ዘሎ ተርእዮታት ብሓቂ ናብ ቅኑዕ ጎደና ከምርሕ ይኸእል ድዩ፤ እዚ ዝውሰድ ዘሎ ስጉምትታት መሊሱ ነቲ ጉዳይ ይሓላልኹዶ ኣይሓላልኹን ወይስ ንቕሓት ናይ ሰባት ኣሓደሉ፡ ናብቲ ሓድሽ ዓለማዊ ስርዓት ከምርሕ ይኸእል፤ ናይ ኣመሪካ ቦታ ጥራይ ዘይኮነ፡ ብዓለም ደረጃ ክስዕቡ ዝኸለሉ ምዕባለታትን ናቶም ጽልዋ ኣብ ብብበይኑ ከባቢታትን ሃገራትን እውን ዓቢ ግደ ኣለዎ። ቻይና እንታይ ትገብር ኣላ፤ ሩስያ፡ ህንዲ፡ ብዓል ጃፓን ኮርያ፡

ፓኪስታንን ማለጥያን፡ ካልአት ናይ እስያ ሃገራትን እንታይ ይገብራ ኣለዋ፤ ኣብ ኤውሮጳ ዘሎ ኩነታት ንባዕሉ ሓደ ዓቢ ኣሰካፊ ጉዳይ እዩ። ክትዛረበሉ ገዚፍ ምዕራፍ እዩ። ናይ ዩክሬንያ ጉዳይ ጥራይ እንተርኢናዮ፡ ኣብኡ ዘሎ ናይ ኔቶ ቅልውላው መወዳእታ የብሉን። ኔቶ ኣብ ከቢድ ቅልውላው'ዩ ዘሎ። ኣሎ ኢልካ ክትዛረብ'ውን ዘድፍር ኣይኮነን።

ኤውሮጳዊ ሕብረት እውን ብተመሳሳሊ። ስማዊ ህላወ እንተዘይኮይኑ ጽልዋ ክገብር ኣብ ዘኸለል ኩነት ኣለዉ ክበሃል ኣይከኣልን። በዚ ናይ ማጋ ዶክተሪን ኣመሪካ ኣብ ቨነዝዌላ፡ ኣብ ኣፍሪቃ፡ ኣብ ደቡብ ኣፍሪቃ፡ ኮንጎ፡ ኣብ ኤውሮጳ ዩክሬንያ፡ ኣብ ማእከላይ ምብራቕ ፍልስጤም ከምዚን ከምትን ትገብር ኣላ ክብሃል እንከሎ፡ እተን ቦቲ ሓደ ወገን ስጉምቲ ክወስዳ ዘለወን'ከ እንታይ ይገብራ ኣለዋ፤ ኢልና እንተድኣ ሓቲትና፡ ዛጊት ብዘይካ ተሪር መግለጺታት ምውጻእ ዝገበራኦ ነገር የለን። ማዕረ ቦታኡን ስጉምትታት ይወስዳ ኣለዋ ክበሃል ኣይከኣልን። ስምዒታዊ ወይ ባዕላዊ ትንታኑ ዘይኮነ ንሳተን ክገብራኦ ዝኸለላ ነገራት ነይሩ እዩ። ቦቲ ኮይኑ ቦቲ ኣብ መወዳእታ እዚ ዝኸይድ ዘሎ ምዕባለታት ናበይ ገጹ ከምርሕ ይኸእል፡ ዓለም እንታይ እያ ክትከውን እዘን ሰለስተ ዓመታት ምስ ተወድኦ ክንርእዮ ኢና። ብሓፈሻዊ ኣዘራርባ ግን ኣብ ምስግጋር ኢና ዘለና። እዘን ዝመጸ ሰለስተ ዓመታት ከኣ ሓደ ንኡስ ክፋል ናይቲ ምስግጋር እየን። ድሕሪኡ ንዝመጽእ ክንከታተሎ ምእንቲ ድማ፡ ነዘን ሰለስተ ዓመታት ሓደ ብሓደ ክንከታተለን ክንከእል ኣለና። ኣብዚ ናይ ምስግጋር መድረኽ ዘይፍለጡ ረጃሒታት ወይ ተቐያየርቲ (variables) ክህልዉ ይኸእሉ እዮም። ምክንያቱ ትራምፕ ብዶክተሪን ናይ ማጋ ክወስዶም ዝኸእል ስጉምትታት እዚኦም እዚኦም እዮም ኢልካ ብልክዕ ክትዛረብ ዝከኣል ኣይኮነን። ብዛዕጎል ወይ ጥንቆላ ክትዛረብ ኣይትኸእልን። ተንቲንካ ኣረጋግጽካ ክትዛረበሉ ዘለካ ጉዳያት እዩ።

ኣዝዮም ተኣፈፍቲ ዝበሃሉ ዓለማውን ዞባውን ጉዳያትእንታይ እንታይ ክመስሉ ይኸእሉ፤ እቶም ክመጽኡ ዝኸእሉ ስንያርታት ናይ ነፍሲ ወከፎም ክወንኑት ከተረጋግጽ ምእንቲ ምስቲ ኣብ ባይታ ዝመጽእ ምዕባለታት ኣዛምድካ ክትርእዮም ኣለካ። ዓለማዊ ኩነታት ብወድዓውነት ከነንብቦን ክንግምግሞን ዘድልየና ምክንያት ውጥናትና መደባትና ክንሰርዕ፡ ማዕረኡ ምድላዋትና ክንገብር፡ ማዕረኡ ዘድልየና ጸጋታት ክነጎሳጎስ ምእንቲ እዩ። ነዚ ዝጠቐስኩዎ ከም ድሕረ ባይታ ወሲድና፡ ኣብ ኣፍሪቃ እንታይ ጽልዋ ክህልዎ ይኸእል፤ ክንግምት ንኸእል ኢና። ብደረጃ ዓለም ዘሎ ኩነታት ክንግምግም ከለና ኣፍሪቃ ኣብቲ ምዕራብ ኣላ ክበሃል ኣይከኣልን። ሓቂ'ዩ ኣፍሪቃ ጸጋታት ኣለዎ። ሱሳ ሚእታዊት ናይ ዓለም ጸጋታት ኣብ ኢዱ እዩ ዘሎ። በዚ ዘለዎ ኩነታት ግን እዚን እትን ክገብር ይኸእል'ዩ ኢልና ግን

ክንዛረብ አይንክእልን። ምክንያቱ፡ አብ ኢንዱስትሪያውነት ዘይተሰጋገረ፡ ድሕሪ ኩሉ ተሰሪዑ፡ ተዋሲኑ ዝነበር ዘሎ ክፍሊ ዓለም እዩ። አብ ውሽጢ ከምዚ ዝኣመሰለ ዓለማዊ ምዕባሊታት ዝህልዎ ምውሳኔ ከኣ ኣዝዩ ዝተደረተ'ዩ። ዝሓየለ ክኸውን ባህጊ ናይ ኩልና እዩ። ብግብሪ ግን፡ አብ ከምዚ ዝኣመሰለ ተገላባጢ ናይ ዓለም ኩነታት ኣፍሪቃ ግደ ኣለዎ ክበሃል ኣይከኣልን። እቲ ዘሎ ኣቃውማታት እውን ድኹም እዩ። ሕብረት ኣፍሪቃ፡ ኢኮኖሚ፡ ኢጋድ ወዘተ. ዝበሃል ዞባውን ኣህጉራውን ጥምረት እውን እንተኾነ እዝን እትን ክገብር ይክእል'ዩ ትብሎ ኣይኮነን። ኣዝዩ ኣጸጋሚ እዩ።

ካብኡ ናብኡ፡ አብ ዞባና መጺእና ክንዛረብ እንተኼንና፡ ቀርኒ ኣፍሪቃ ጥራይ ዘይኮነ፡ ቀይሕ ባሕሪ፡ ወሽመጥ ዓረብ፡ ሰሜን ምብራቕ ኣፍሪቃ፡ ብናይ ልምዓት መለክዒታት ዝተዋሰነ እኳ እንተኾነ፡ ኣዝዩ ስትራቴጂያዊ ቦታ ስለዝኾነ፡ ብምክንያት ጂኦስትራቴጂያዊ ኣገዳስነቱ፡ በቲ ዘሎ ዓለማዊ ምዕባሊታት ክጽሎ ዝክእል እዩ። ዕቕር ጸጋታቱ እውን ቀሊል ኣይኮነን። ቀይሕ ባሕሪ እንድሕር ኢልና ዘይንዓቕ ኣገዳስነት ዘለዎ ዞባ እዩ። ቀርኒ ኣፍሪቃ ብተመሳሳሊ። ማእከላይ ምብራቕ፡ ወሽመጥ ዓረብ እንተኢልና ምስ ኩሉ ጸጋታቱ፡ ቀሊል ግደ ኣይኮነን ዘለዎ። ስለዚ ኣብ'ዚ ጎደቦ'ዚ እንታይ እንታይ ጽልዋታት ክህሉ ይክእል ንባብ ዘድልዮ እዩ። ድሮ ተወሲዶም ዘለዉ ስጉምታት ምምሕዳር ትራምፕ እንታይ ኣመታት ይህቡ ኣለዉ፤ ብሓፈሽኡኻ እንታይ ጽልዋ ከምጽኡ ይክእሉ፤ እዝን ሃገራት ከባቢና ንገዛእ ርእሰን ነቲ ዓለማዊ ምዕባሊታትን ዝምድናታትን ከመይ ይርእዮኦ ኣለዎ፤ ኣብቲ ምዕራብ እንታይ እንታይ ኣበርክቶ ክገብራ ይክእላ እንተ ኢልና፡ ናቱ ዝርዝራት መወዳእታ የብሉን። ነዚ ኩሉ ሰሪዕና፡ ነዞም ዝመጽኡ ዘለዉ ሰለስተ ዓመታት እምበኣር፡ ጉዳያትና፡ ምስ ዝተፈላለዩ ኣርእስቲታት፡ ብቐንዱ ምስ ልምዓት ምስ ርግኣትን ሰላምን ኣተኣሳሲርና ብግብ-እ ክንግምግሞ ኣለና። ናይ ዓለም ምዕባሊታት ጽልዋኡ ብቐጥታ፡ ናባናን ዞባናን እንታይ ክመስል ይክእል ምክትታል ዘድልዮ እዩ። ናይ ኣፍሪቃ ንግዜኡ ጎሲናዮ ክንከይድ ንክእል ኢና፡ ብዙሕ ዘይተፈልጠ ረጃሒታት'ውን ስለ ዘሎ። ኣብ ከባቢና ግን እንታይ ከምጽእ ይክእል፡ ብፍላይ ንዓና ፖሊሲታት ክንስእል ጥራይ ዘይኮነ፡ ፖሊሲታትና ኣመዓራሪና መደባትና ክንሰርዕ፡ ውጥናትና ከነውጽእ፡ ብቐንዱ እዚ ምዕባሊታት'ዚ ዝህልዎ ጽልዋ ክንርእዮ ክንክእል ኣለና። ጽልዋታት ከነንብብ እንከለና ድማ፡ ተወጢጥና ተወጢጥና ናብ ኣመሪካን ትራምፕን ጥራይ ክንጥምት የብልናን። ምክንያቱ፡ መኣዝንና ከስሕተናን ከጋግየናን ስለዝክእል።

ስለዚህ፡ ምስቲ ኣብ ሜድያ ዘሎ ኣጽማሚ ኣቀራርባታት ሕሳባትካ ክትገብር ምእንቲ፡ ነቲ ካልእ ጎድንታት፡ ብግቡእ ክትርእዮ ስለ ዘለካ፡ ናብኡ ጥራይ ከየጋነንና፡ ነቶም ካልኣት እውን ክንርእዮም ክንክእል ኣለና። እቲ ኣቐዲመ ዘምጸእኩዎ፡ ብዘይካ ኣመሪካ፡ እተን ካልኣት ሓያላት ወይ ጎብለላት ዝበሃላ እንታይ ክገብራ ይኽእላ፤ ዞባውያን ዝበሃላ ጎብለላት እንተ ሃልየን እንታይ ተራ ክጻወታ ይኽእላ፤ ብፍላይ ናብ ዞባና እናቐረብና እንተመጸእና፡ እዚኣን ተራፊን ዘለዎ ሰለስተ ዓመታት ናብይ ገጸን ከምርሓየን ቀስይ ኢልና ክንርእዮ ኢና። ኣብቲ ናትና ዲፕሎማሲ ምስ ኣመሪካ ዝብል ኣርእስቲ እውን ክንዛረበላ ንኽእል ኢና። ግን እዚ ናይ ኣመሪካ ጉዳይ ንበይኑ ክውጥጠና የብሉን። ዓሰርተ ግዜ ዝደጋገም ዘሎ፡ ድራማቲክ ዝኾነ ኣቀራርባታት ይግበረሉ ስለ ዘሎ፡ ስሕበት ስለ ዝፈጥር፡ ንቅኑዕ ወይ ወድዓዊ ኣናብባ ኣይሕግዝን እዩ። ስለዚ፡ ወድዓዊ ኣናብባ ከነንብብ እንተኼንና፡ ህድእ ኢልና፡ ነዚ ኣደናቂ ወይ ኣዝዩ ድራማዊ ዝኾነ ኣቀራርባታት ጎሲናዮ መንገድና ሒዝና ክንከይድ ኣለና። እዚ ናይ ዓለም ኩነታት ከምዚ ኮይኑ፡ ኣመሪካ ከምዚ ገይራ፡ ቻይና፡ ሩሲያ፡ ኤውሮጳ ከምዚ ይገብራ ኣለዎ . . . ዝበሃል፡ ኣብ ቦታኡ ኣብ መቓኒ እንተ ሓዝናዮ ጥራይ'ዩ ጽቡቕ። ዕዮ ገዛና ክንገብር ምእንቲ፡ ዝያዳ ኣብ ውሽጥና ኣብ ዘበታዊ ኩነታትና፡ ኣብ ናይ ከባቢና ኩነታት እንተ ኣተኮርና ዝበለጸ'ዩ። እዚ ማለት ግን፡ እቲ ዓበይቲ ዓበይቲ ዓለማዊ ኩነታት ኣይጸልወናንዮ፡ ንዲቕናዮ ንኺድ ማለት ኣይኮነን፡ ንሱ ኣብ ቦታኡ እንከሎ፡ ብቐንዱ ግን ናብ ጉዳይና ኢና ከነድህብ ዘለና።

• ክቡር ፕረዚደንት፡ ኣብ ዝሓለፈ ቃለ-መጠይቕካ፡ ኣብ 2026 መንግስቲ ኤርትራ ንዲፕሎማሲያዊ ጽምዶ ምስ ሕቡራት መንግስታት ኣመሪካ ብዝለዓለ ደረጃ ክደፍሓሉ ምጻኑ ሓቢርካ ነይርካ። ምስዚ ሓዲሽ ዝወጸ ስትራቴጂ ሃገራዊ ድሕነት ኣመሪካ ተሓሳሲሩ፡ ኣብ ዲፕሎማሲያዊ ርክብ ኤርትራን ኣመሪካን እንታይ ክንጽብ ንኽእል፤ ኣብ ዞባ ቀርኒ ኣፍሪቃ ዝጸንሐ ፖሊሲታት ኣመሪካ ናይ ምቕያር ኣንፈት ክህልዎ ይኽእልዮ፤

ጽምዶ ሓድሽ ነገር አይኮነን። ካብ ቅድም ዝጸንሐ ፖሊሲናዮ። ምስ ኣመሪካ ይኹን ካልኦት። ካብ ጽባሕ ናጽነት ጀሚርና፡ ኣብ ዝሓለፈ ታሪኽ ክንነብር የብልናን፡ እሱራት ናይ ታሪኽ ክንከውን የብልናን፡ ንቕድሚት ክንጥምት ኣለና ብዝብል፡ ንኹሉ ኣብ ርእሰና ዝወረደ በደላት ረሲዕና (forget and forgive ኢልና) ምስ ምምሕዳራት ኣመሪካ ዝምድናና ናይ ምምዕርራይ ፖሊሲ ኢና ተኸቲልና። እቲ ዝጸንሐ ግጉይ ኣካያይዳ እንተተቐየረ ብዝብል ተስፋ ብዙሕ ፈተነታት ኣካይድና ኢና። ሰነዳቱ ኣብ መዛግብቲ ዘሎ እዩ። እንተኾነ ክሳብ ሕጂ ዝጸንሐ ፖሊሲታት ምምሕዳራት ኣመሪካ ኣጋዚ ኣይነበረን። ኣብ 2016 ኣብ ቀዳማይ እብረ ስልጣን ፕረዚደንት ዶናልድ ትራምፕ፡ ኣብ ጽምዶ ንምእታው ዝወሰድናዮ ተበግሶ ነይሩ። ጽምዶና ብቐንዱ ኣብ ዞባና ወይ ጐደቦና ክስርሓሉ ዝጸንሐ መኣዝኖም ዝሰሓቱ ፖሊሲታት ናብ ምእራም ዝዓለመ እዩ። ኣብ ናትና ሃገራዊ ጉዳይ ጥራይ ኣጽቢብና ብምጥማት ክንዛረብ ኣይግበአናን እናተባህለ'ዩ ክኸየድ ጸኒሑ። ዝሒል ኩናት ዘብቅዓሉ፡ እንኮ ቀጽራዊ ዓለማዊ ስርዓት ዝመጽኣሉ ኣጋጣሚ፡ ምስ ናጽነትና ዝተዛመደ እዩ። ኣብዚ ናይ ናጽነት እዋን፡ ካብ ክለንተን ጀሚሩ ክሳብዚ ትማሊ ዝመጽአ ናይ ኣመሪካ ኩነታት፡ ክንከታተሎ ጸኒሕና ኢና። ድራሽ ናይ ኣጠማምታና ኣብ ልዕለና ዝተፈጸመ በደል ኣይኮነን። እዚ መኣዝኑ ዝሰሓተ (misguided) ፖሊሲታት ናይ ኣመሪካ፡ ብዓለም ደረጃ ዘኸተሎ ጉድኣት ወይ ዕንወት ቀሊል ኣይኮነን።

እንታይ እዩ ዝኸውን ዘሎ እዚ ዓለም፤ ብኸምዚ ክትነባበር ዝከኣል ኣይኮነን። ንሕና፡ ዓለም ኣኸሊዎ ናይ ኣመሪካ ኮይና'ያ፡ እንኮ ቀጽራዊ ስርዓት ንዓለም ክገዝአ'ዩ፡ ፊቲና ጸሊእና ምስኡ ክንነባበር ኣለና ዝዓይነቱ ኣተሓሳስባ ኣይጸንሓናን። እዚ ካብ ግጉይ ቅማረታት ዝብገስ ዘሎ ፖሊሲታት ዘውርዶ ዘሎ ዕንወት ክእረም ኣለዎ እዩ ርእይቶና። ናይ እገዳ ቅዩዳት ጌንና ናትና ናትና ጥራይ እናበልና፡ ኣብ ልዕለና ዝተፈጸመ በደል ጥራይ መበገሲ እናገበርና፡ ናይ ዓለም ኩነታት ወይ ዞባዊ ኩነታት ከነዐሪ ኣይንኸእልን ኢና። ብገፊሕ ክንርእዮ ኣለና። ዓቕምና ከየጋነንና፡ ናይ ጽምዶ ፖሊሲና ስፍሕ ዝበለ ኣተሓሕዛ ክህልዎ ኣብ 2016 ትራምፕ ምስ መጽ፡ ሕጂ ጽቡቕ ኣጋጣሚ'ዩ፡ ድሕሪቲ ተደጋጋሚ ናይ ነንበይኖም ምምሕዳራት ኣመሪካ ፍሽለታት፡ መለበሚ ረኽቦም ስለዘለዉ፡ ሕጂ ክንዛረብ ንኸእል ኢና፡ ብዝብል ዕላማ፡ ንጡፍ ጽምዶ (Active engagement) ዘይንገብር ብዝብል፡ ንትራምፕ መልእኽቲ ተሰዲዱሉ። ግጉይ ኣካያይዳታት ናይ ኣመሪካ ስለምንታይ ዘይእረም፤ ንእኡም እውን ጠቓሚ እዩ፡ ብዝብል ሕልና'ዩ።

አብ ዝርዝር ከይኣተና፡ መልሲ ፕረዚደንት ትራምፕ እወታዊዩ ነይሩ። ንሕናውን፡ አብ ናትና ጸብብቲ ጉዳያት ከይተቐርቀርና፡ ብዝተኻለ መጠን፡ አብ ውሽጢ ዝሓለፈ ሰማንያ ዓመታት ዝተፈጸሙ ጌጋታትን ሳዕቤናቶምን ሓደ ብሓደ እናገለጽና፡ እዚ ፖሊሲታትዚ ክእረም ኣለዎ ዝብል መልእኽቲ እነሕልፈሉ ናይ ጽምዶ መስመር ክህልወና ኣለዎ ብዝብል ሓሳብ፡ ተበግሶ ጀሚሩ። አብታ ቀዳመይቲ እብረ ናይ ትራምፕ ብዝተፈላለዩ ምክንያት፡ ካልኣት ዓበይቲ ጉዳያት እውን ስለ ዝዓበለሉ ሓሳብ ንምልውዋጥ ዕድል ኣይተረኽበን። ብድሕሪኡ ናይ ባይደን ስርዓት መጺኡ። ሽቡ እውን እቲ ጉዳይ ናይ ውልቀ ሰባት ጉዳይ ኣይኮነን ኢልና ክንቅጽሎ ተደናዲንና ነይርና። እቲ ኩነታት ብዙሕ ተስፋ ዝህብ ስለ ዘይነበረ ግን፡ ናይ ባይደን ኣርባዕተ ዓመታት ባኪንን ሓሊፊን። ብድምር ዳርጋ ሽውዓተ ዓመት ከሲርና ማለትዩ። ትራምፕ አብ 2025 ዳግማይ ምስ መጽኡ፡ እታ ቅድም ዝጀመረት ጽምዶ ክንቅጽላ ብዝብል ዕላማ ጽቡቕ ድሌትና ደጊምና ገለጽና። ሽውዓተ መት ከሲርናየን ኢና፡ ሕጂ ከኣ፡ ናብ ጸዕዳ ገዛ መጸእካ ኣለኻሞ፡ ዝጀመርናዮ ምምክኻር ክንቅጽሎ ተባሂሉ፡ ተበግሶ ተወሲዱ። አብ ሞንጎ ግን፡ ጸገማት ተራእዩ።

ዓመት ሓሊፉ። አብዚ ሓደ ዓመት ዝተዓዘብናዮ ሓደ ማሕለኻ ነይሩ። ኣማኸርቲ ኢና ዝብሉ አብ ዋሽንግቶን ዘለው፡ ጽምዶ ጅምር ምስ ኣበልና፡ ዕድል ክህበዎ ኣይደለዩን ድዮም ዋላ ጠፊኡዎም ጸገማት ክፈጥሩ ተራእዮም። ሕጂ ሰዓቱ ስለ ዘይኣኸለ ክንዛረበሉ ኣይንኽእልን። ንፊልጥ ኢና፡ ንሕና ከምዚ ክንገብር ንኽእል ኢና ዝብሉ ኣማኸርቲ ብዙሓትዮም። ዝፈልጥዎ ግን የብሎምን። ነዚኦም ዝድርኽ፡ አብ ኣመሪካ ዘሎ ናይ ሎቢታት ኣሰራርሓ እዩ። ብፍላይ ንዓና ጥራይ ዝጠመተ ኣይኮነን። ምስቲ ካብ ቅድም ዝጸንሐ ኣከያይዳ፡ ናታቶም ናይ ገዛእ ርእሶም ፋንታዝያታት ስለ ዘለዎም፡ ነዚ ከምዚ ዝኣመሰለ ጽምዶ ምዕንቃፍ እንተዘይኮይኑ፡ ንኡ ንምስላጥ ዝሕግዙ ኣይኮኑን። ሓደ ክሕግዝ ይኽእልዮ ይብል፡ ዘምጽኦ ዘረባታት ግን ፈጺምካ መትሓዚውን የብሉን። ብዕምቁት ዝፈልጡዎ ነገር ስለዘይብሎምዮ። እቲ ኣገባብ ከምኡ ኣይኮነን ክኸውን ዘለዎ። ቅድም ቀዳድም ክንዛረበሎም ዘለና ጉዳያት ብብወገንና ኣነጺርና ከነቐርቦም እዩ ለና። ምእንቲ ነናትና ዕዮ ገዛ ገይርና ክንመጽእ። ሽቡ አብ ጽምዶ ንዛረበሉ ጉዳይ ዝፈለጥናዮ ወይ ዝተረዳእናዮ ኣርእስቲ ይኾነልና። ብኸምዚ ጥራይ ኢና ኣፍራይነት ወይ ኣድማዕነት ብዘለዎ መገዲ ክንዛረብ እንኽእል። ገሊኡ ዘልዕሉዎ ኣርእስቲ ክትዛረበሉ እውን ኣይትኽእልን ኢኻ። ሓንቲ ንእሽቶ ኣብነት፡ ኣጋጣሚ እዚ ጽምዶ እናኸደ እንከሎ፡ ናይ ክፍሊ ጉዳያት ወጻኢ ኣመሪካ (State Department) መግለጺ ወጺኡ። ‘አብ ኤርትራ ወፍሪ ኣይከኣልን እዩ’ ዝብል

ገምጋም ተዘርጊሑ። አብቲ እንገብሮ ጽምዶ ብዛዕባ ክልተኣዊ ዝምድናታትናን መጻኢ ዕድላትን ክንዛረብ ንኽእል ኢና።

ሓደ ካብኡ ንወፍርን ቁጠባዊ ምትሕግጋዝን ዝምልከት'ዩ። ንሕና ኣእምሮና ከፊትና ክንዛረበሉ ዘሰክፈና ነገር የለን። ከምኡ እናተባህለ እንከሎ ብኸመይ መንገዲ ክፍሊ ጉዳያት ወጻኢ ኣመሪካ - ወይ ናይ ሩቢዮ ዲፓርትመንት ከምዚ ዝኣመሰለ ሰነድ ናብ ዓለም ይዘርግሕ፤ ኣብ ኤርትራ ወፍሪ ኣይከኣልን ምባል መደወኒ ወይ መሰይጠኒ መልእኽቲ ጥራይ እዩ። ብኸመይ መንገዲ ከምዚ ዝኣመሰለ ተገራጫዊ መልእኽቲ ይመጽእ፤ ብሓደ ወገን ኮፍ ኢልና ክንዛረብ ንደሊ ኢና፡ ብዛዕባ ወፍሪ ይኹን ቁጠባዊ ምትሕግጋዝ እናተባህለ፡ ኣብ ኤርትራ ወፍሪ ኣይከኣልን'ዩ ዝበሃል እንተኾይኑ ብዛዕባ ምንታይ ኢና ክንዛረብ፤ ጳቂጢ ክትፈጥር ማለት ወፍሪ ብናትካ ኩነት ከተስገድድ ምእንቲ ዝግበር ድዩ፡ ዋላ ነቲ ጽምዶ ንገዛእ ርእሱ ንምብታን፤ ኣነ ነዚ ከምዚ ዓይነት ኣካዪዳ 'ድብያን ጭውያን' እየ ዝብሎ። ከትሪ እዩ። እቲ ጉዳይ ከይከደ እንከሎ ኣብ መገዲ ጸኒሕካ ትኸትር፡ ድሕሪኡ ናትካ ዝመስለካ ኣርእስቲ ተምጽእ። እዚ ንኣና ሓድሽ'ውን ኣይኮነን። ባህርይን ኣሰራርሓን ናይቲ ስርዓት እዩ። ልምዲ ወይ ባህሊ እዩ። ትጉንጽ፡ ተፈራርሕ፡ ትህድድ፡ ተሰይጥን፡ ብድሕሪኡ ዝደለኻዮ ትረክብ ዓይነት እዩ - እቲ ሜላ። እዚ ከም ኣብነት እየ ዝጠቐሶ ዘለኹምበር ንኣና ብዙሕ ዘሰክፈና ጉዳይ ኮይኑ ኣይኮነን። ነቲ ናይ ጽምዶ ተበግሶና እውን ብዝኾነ መንገዲ ዝጸሎ ኣይኮነን። ምስ ኣመሪካ እንገብሮ ጽምዶ፡ ኣብ ክልተኣዊ ጉዳይ ጥራይ ኣይኮንናን ክንዛረብ እንደሊ። ብዓቢ ናይ ጎደቦና ጉዳይ እዩ። ኣብ ሱዳን፡ ኣብ ሶማሊ፡ ኣብ ኢትዮጵያ ዘሎ ኣሰካፊ ኩነታት፡ ካልኣት ዝተፈላለዩ ኣርእስቲታት ኣለዉ - ክንዛረበሎም ዘለና። ምክንያቱ፡ ናይ በይንና ዕላማ የብልናን። ዞባዊ ርግኣት፡ ቅሳነት፡ ሰላም ምፍጣር፡ ንልምዓት መሰረታዊ እዩ። ነዚ ኣብ ምርግጋጽ፡ ናይ ደገ ሓይልታት ብቐንዱ ከኣ ናይ ኣመሪካ ፖሊሲታት ነዚ ከባቢና ብኣወንታ ክጸልዎ ይኽእል እዩ።

ንኣታቶም ዝመሰለ ይምሰሎም፡ ናትና ኣናብባ ብዛዕባ ኣብ ቀርኒ ኣፍሪቃ ብሓፈሻ ብፍላይ ድማ ኣብ ሱዳን፡ ደቡብ ሱዳን፡ ሶማሊ፡ ኢትዮጵያ ዘሎ ኩነታት፡ ኣብ ቀይሕ ባሕሪ ዝርኣየና ዘሎ ጸገማት፡ ርእይቶና ኣሰኒና፡ ብቐንዕናን ብዘይሕብእብእን ክንገልጸሎም ኣሎና። ንቀርኒ ኣፍሪቃ - ንዞባና ዝምልከት ፖሊሲታት ክሕንጽጹ ከለዉ፡ 'ንፈልጥ ኢና' ኢሎም ኣብ ዝወስዱዎ ተበግሶታት ጌጋ ከየጋጥም ምእንቲ፡ ብኣጋ ንሕና ሓሳብና ከነካፍሎም ኣለና። ብዛዕባ ውሽጣዊ ኩነታትና'ውን እዚን እዚን እዩ ዝመስል ኢልና ሓደ ብሓደ ክንዛረበሎም ንኽእል ኢና። ምክንያቱ፡ ጽምዶ ፍሪ

ከምጽእ እንድሕር ኮይኑ ኣናብባና ወድዓዊ ክኸውን ኣለዎ። ኣብ ስምዒታዊ ወይ ኣብ ባዕላዊ ገምጋማት ዝተመርኩስ ክኸውን የብሉን።

ናይ ሱዳን ከም ኣብነት ወሲድና ክንዛረብ ንክእል። ዋሺንግተን ብዛዕባ ሱዳን እንታይ እዮም ዝሓስቡ፤ እንታይ ክገብሩ ይደልዩ፤ እንተፈሊጥና፡ ንሕና ብሓሳብ ክንተሓጋገዝ ንክእል ኢና። ዛጊት ዝወሰዱዎ ስጉምታታት ኣብ ክወገንኩ ዘይተመርኩስ፡ ነቲ ዘሎ ኩነታት'ውን ዘይሕግዝ እዩ። ንሕና ኣብቲ ናይ ጽምዶ ተበግሶና ነዚ ጉዳይ'ዚ ክንዛረብ ንደሊ ኢና። ሰዓት ምስ ሓለፈ፡ ኩነታት ካብ ምቁጽጻር ወጻኢ ምስ ኮነ ክትዛረብ ትርጉም የብሉን። ቅድም ናትና ጉዳይ ክንሰርዕ ኣለና፡ ናትና ዝምድናታት ከነመዓራሪ ኣለና፡ ክልተኣዊ ቅድም ክመጽእ ዘለዎ ይበሃል እዩ። ክልተኣዊ ዝበሃል ንኣና ኣብ ሳልሳይ ራብዓይ ደረጃ ዝሰራዕ እዩ። ናትና ክልተኣዊ ዝምድናታት ክሕይል እንተኾይኑ፡ ቅድም ቀዳድም ዞባዊ ኩነታት ክመዓራሪ ክኸእል ኣለዎ። ናይ ዋሺንግተን ፖሊሲታት ኣብ ዞባና ክንፈልጥ ኣለና። ቅድሚ እንታይ እዩ ፖሊሲታትኩም ኢልና ምሕታትና ከኣ፡ እቲ ናትና ገምጋምን ሓሳብን ከነካፍሎም ክንክእል ኣሎና - ብዘይሕብእብእ። ብድሕሪኡ ዝደለዩዎ ይውስኑ። ብሓባር ክንውስን ኢና እንድሕር ተባሂሉ ከኣ ንመኻኸረሉ። ንሕና ኣብ ክልተኣዊ ጽምዶ ዘጸግም ነገር የብልናን።

ንሓብኡ፡ ንረብሓታትና ኢልና ዓሰርተ ጊዜ ንቕያይሮ መርገጺ የብልናን። እቶም ናይ ድብያን ጭውያን ልሂቃን ዝብሉዎ እውን ኣይንስከፈሉን ኢና። ጸቢብ ስለዝኾነ ኣተሓሳስባኦም። እንካን ሃባን ዝዓይነቱ ኣተሓሳስባ እዩ። እንካን ሃባን ግን እንታይ ማለት እዩ፤ ጉዳይና ክንሸይጥ፤ ጉዳይኩም ሽጡ፤ ንዋገ፤ ኣብ ዕዳጋ ወሪድና ናብ ሓራጅ ንኺድ ዝዓይነቱ ድዩ፤ ኣባና ከምኡ ዝበሃል ነገር ኣይሰርሕን እዩ። በዚ ድማ፡ ናትና ክልተኣዊ ጉዳይ ዝበሃል ይጽናሓልና፡ ቅድም ቀዳድም ብዛዕባ ዞባዊ ጉዳያት ንወድእ፡ ብድሕሪኡ ናብ ክልተኣዊ ክንመጽእ ንክእል ዝብል ርእይቶ እዩ ዘለና። ዞባዊ ጉዳያት ፖሊሲታት ዝተፈላለዩ ዓበይቲ ሓይልታት ኣብዚ ጎደቦና ኣዝዩ የገድሱና እዩ። ምክንያቱ ዞባዊ ርግኣትን ሰላምን ዞባዊ ምትሕግጋዝን ጥምረትን ከይፈጠርካ ናተይ ጥራይ ከስልጥ እየ ልካ ምኻድ፡ ኣብ መወዳእታ ፋይዳ የብሉን። ክንዲ ዝኾነ በዞም ዞባዊ ጉዳያት እዚኣቶም ክንጅምር ኣለና ተባሂሉ ብወገንና ኣብዚ ዓመት'ዚ ዘቕረብናዮም ኣርእስትታት ኣለዉ። ብኣጠቓላሊ፡ ጽምዶ ንምፍጣር ኣብ እንገብሮ ስራሕ ዘህውኽ የብልናን፡ ዘሰናብ ድ ' ውን የብልናን። ሃዲእና ገምጋማትና ገይርና፡ ምስቲ ዘሎ ዓለማዊ ኩነታት እና ዛመድና ፡ ኣብዘን ዝመጸ ዘለዎ ሰለስተ ዓመታት እቲ ጽምዶ ክንቅጽሎ ኢና። ንቕያይሮ ነገር ኣይኮነን። እንታይ ፍረ ከምጽእ ይኸእል እንተ ተባሂሉ፡ ሓንቲ ኢድ ንበይና ስ ለ ዘይት ስ ርሕ ፡ ናታቶም ጽቡቕ ድሌት እውን ኣገዳሲ እዩ። ናይ

አመሪካ ጉዳይ ጥራይ እውን አይኮነን። ንአመሪካ በይኖም ክንሓምዮም አይንክእልን። ይኹንምበር ናይ አመሪካ ፖሊሲን ጽልዋኡን ዓቢ አበርክቶ ስለዘለዎ፡ አመለካከታዊ ኣወንታዊ ክኸውን ንብህግ። ምክንያቱ ፖሊሲታት አመሪካ ንዞባዊ ኩነታትና ወሳኒ እዩ። ንሳቶም ዝሓስቡዎ ክሓስቡ ይክእሉ፡ ዝመስሎም ፖሊሲታት ክኸተሉ ይክእሉ፡ ንሕና ከኣ ዕድል እንተረኺብና ከነማክሮም ይግባእ። ቅድሚ ምስ ርሑቕ ሓይልታት ዝግበር ጽምዶ ግን ንሕና ከም ሓደ ጎደቦ ናይ ውሽጥና፡ ናይ ዞባና፡ ኩነታት ከነመዓራሪ ኣለና። ንሱ ከይገበርና ንኣታቶም ክንሓሚ፡ ንኣታቶም ክንረግም ትርጉም ዘለዎ አይኮነን። ዕዮ ገዛና ከይገበርና፡ ሽግራትና ከይፈታሕና፡ ጉዳያትና ሓደ መጥመሪ ከይገበርናሉ ንኣታቶም ኩሉ ግዜ ንዑ ሓግዞና፡ ጉዳይና ፍትሒልና ክንብል፡ ከምኡ ገይርካ ዝኸይድ ፖሊሲ ክህሉ አይክእልን። ብሓፈሻ፡ እቲ ጽምዶ ነዞም ብሕጽር ዝበለ ክገልጸም ዝጸናሕኩ መሰረታውያን መትከላት ዝተኸተለ ኮይኑ፡ ምዕባላታቱ ኣብዚ ዝመጽእ ሰለስተ ዓመታት ክንርእዮ ኢና።

• ክቡር ፕረዚደንት፡ ናብ ዞባና ክንሰግር፡ እቲ ዝዓበዩ ብድህ ናይ ዞባና፡ እቲ ብሰንኪ ግዳማዊ ምትእትታው እናበሓሰ ዝኸይድ ዘሎ ኩነታት ሱዳን እዩ። ኣብ ዝሓለፈ ቀረባ እዋን፡ ባይቶ ጸጥታ፡ ኩነታት ሱዳን ቅልጡፍ ፍታሕ እንተ ዘይረኺቡ፡ ናብ ካልኣት ሃገራት ክልሕም ከም ዝክእል ኣጠንቂቐኹ ኣሎ። እቲ ‘ኳድ’ ዝተሰምየ ተባባሪ ኣመሪካ፡ ሰዑዲ ዓረብ፡ ግብጺን ኢማራትን ነቲ ኩናት ንምዕራፍ እንታይ ኣበርክቶ ክገባር ይክእል፤ ኣቐድም ኣቢላን ጐረባብቲ ሃገራት ዝወሰድኦ ተባባሪኻ ከመይ ቀጸሉ፤

መንግስቲ ኤርትራ ንኩነታት ሱዳን ኣመልኪቱ ምስ ሃገራት ዞባና ብክልተኣዊ መንገዲ ዝገብሮ ምምክኻርኻ እንታይ ይመስል፤ ብሓጺሩ ኩነታት ሱዳን ናበይ ገጽ እዩ፤ ናይ ሱዳን ኩነታት ብመንጽር ታሪኽ ንድሕሪት ተመሊስና ክንርእዮ የገድሰና እዩ። ናይ ሱዳን ርግኣት፡ ሰላም፡ ልምዓት፡ ዕብዩት፡ ኣብዚ

ዞባ ዝህልዎ ግደ ቀሊል ኣይኮነን። ኣብ ሱዳን እቲ ትማሊ ዝመጽኦ ለውጢ ከመይ ኢሉ መጺኡ፤ እንተድኣ ኢልና፡ ኣብ 1989 ሙእተመር ወጠኒ፡ ብዕልዋ ስልጣን ክሕዝ እንከሎ፡ ካብ 1983 ኣብ ግዜ ኑሚሪ ኮነ ቅድመኡ ዝነበረ ኩነታት፡ ዋላ ካብ 1956 ንደሓር ኣብ ሱዳን ዝማዕበለ ምዕባለታት ኣልዒልና፡ ምስ ህዝቢ ኤርትራ ዝነበረ ዝምድናታት እውን ኣዛሚድና ብዙሕ ክንዛረበሉ ንኸእል ኢና። ድሕሪ ናጽነትና፡ብሰንኪ'ቲ ሙእተመር ወጠኒ ዝኸተሎ ዝነበረ ፖሊሲ ክሳብ ዲፕሎማሲያዊ ዝምድና ምብታኽ በጺሕና ነይርና ኢና።

ህዝቢ ሱዳን እውን ነዚ ስርዓት'ዚ ነዊሕ ተጽሚሙዎ እዩ። ልዕሊ 30 ዓመታት። ኣብ መወዳእታ ዒቕ ምስ በሎ ብፍኑው ህዝባዊ ናዕቢ ናብ ጽርግያ ወሪዱ ነቲ ስርዓት ኣልዩዎ። ኣብ ሱዳን ዝኾነ ፖለቲካዊ ሓይሊ ወይ ሰራዊት ዕልዋ ኣይገበረን። ህዝቢ እዩ 'ይኣኸለና' ኢሉ። ሓቁ ድማ እዩ። እዚ ከም ኣወንታዊ ምዕባለ ዝውሰድ እዩ። ሰራዊትን ናይ ጸጥታ ሓይልታትን እውን፡ ነቲ ህዝባዊ ናዕቢ ክብትኑ፡ ክጭፍልቑ፡ ሰባት ክቐትሉ ትእዛዝ እናተዋህቦም ኣብ ጎድኒ ህዝቦም ደው ኢሎም። እቲ ሰራዊት ግቡኡ እዩ ገይሩ። ሰራዊት ከም ልኡላዊ ትካል ናይቲ ሃገር ካልእ ሓላፍነት ኣይነበርን። ናይ ህዝቢ ሕርያ ተቐቢሉ፡ ናይ ምጭፍላቕ ትእዛዝ ነጺጉ፡ ኣብ ጉድኒ ህዝቢ ደው ብምባሉ ናይ ብሓቂ ንሱዳን ናብ ሓድሽ መድረኽ ምስግጋር ኣእትዩዎ እዩ። ግዝያዊ መሰጋገሪ ባይቶ ድማ ኣቕሩሙ። ግዝያዊ መሰጋገሪ ባይቶ እንታይ ማለት'ዩ፤ እንተድኣ ኢልና፡ ሰራዊት ሒዞዎ ዘሎ ስልጣን ንግዜኡ ኮይኑ፡ ብሕድሪ ናብ ካልእ መድረኽ ንምስግጋር እዩ። ኣብ መወዳእታ ንኡ ዝኸውን ስርዓት ዘቐውም ህዝቢ ሱዳን እዩ። ክሳብ'ቲ ህዝቢ ዘቐውም ሓድሽ ስርዓት ዝመጽእ ከኣ፡ ሰራዊት ነታ ሃገር ብሕድሪ ተሰኪሙዋ ይጸንሕ። ብናትና ዓይኒ ጥራይ ዘይኮነ ብወድዓዊ ትዕዛብቲ፡ ኣብ ሱዳን ብህዝባዊ ናዕቢ ለውጢ ብምምጽኡ እወታዊ ምዕባለ'ዩ ነይሩ። እዚ እወታዊ ምዕባለ'ዚ ግን ኣብ መዕለቢኡ ክበጽሕ ኣይከኣለን። ህዝቢ ሱዳን ድሕሪ'ቲ ኩሉ በደል፡ ኣብ መሰጋገሪ መድረኽ ኣትዩ፡ ነቲ መሰጋገሪ መንገዲ ወዲኡ ኣብቲ ዝደልዮ ክበጽሕ ነይሩዎ። ብወገንና ካብ ዝሓለፈ ተመክሮታትና፡ ብዙሕ ስለ ዝተመሃርና፡ እቲ ጉዳይ ንኸልኦት ክንጽበዮሉ እውን ስለዘይብልና፡ ኣብዚ ናይ መሰጋገሪ መድረኽ ብቐጥታ ምስኦም ክንጸምድን ክንተሓባበርን ተበጊስና። ክንጸምድ እንተድኣ ኪንና ድማ ናታቶም ኣናብባ ኣብቲ ጉዳይን ኣካይዳኦምን ክንፈልጥ ኣለና። ሽዑ ሓሳብና ነቕርበሎም። በዚ ኣተሓሳስባዊ ናይ ጽምዶ ፖሊስና ሰሪዕና፡ ምስቲ ዝቐመ መሰጋገሪ ባይቶ ክንሰርሕ ጀሚርና። ብዘረባ ጥራይ ዘይኮነ ብጽሑፍ፡ ናትና እማመ ኣቕሪብና። ስቕ ኢሉ ካብ ርእስና ዝመንጨወ ኣይኮነን። ካብ ወድዓዊ ንባብ ኩነታት ሱዳን ዝብገስ እዩ። ከመይ

መንገዲ ከም ዝረኣየና ሓሳባትና ኣካፊልና፡ ኣብ ናይ ሓባር መረዳእታ እውን በጺሕና ነይርና።

እቲ መሰጋገሪ ባይቶ ብውሑዱ 2 ዓመት እንተነውሐ ከኣ 3 ዓመት ጸኒሑ፡ ዝተሰከሞ ሕድሪ ንህዝቢ ሱዳን ከረከቦ ኣለዎ እዩ ርእይቶና። እዚኣ'ያ እታ ናትናን ናቶምን ናይ ሓባር መረዳእታ። ብኸመይ መንገዲ የረከቦ፤ ሓደ ሰነድ ከዳሉ ክኸእል ኣለዎ። ህዝቢ ሱዳን ነቲ ዝጸንሐ ስርዓት ነጹጉ ካልእ ስርዓተ መንግስቲ ይሓትት እንተሎ፡ እቲ ዝደልዮ ዘሎ ስርዓተ መንግስቲ እንታይ'ዩ፤ ብኸመይ ይንደፍ፤ ብኸመይከ ናብ ግብሪ ይትርጎም እቲ ሰነድ ከነጽሮ ኣለዎ። ኣብ ዝሓለፈ 30 ዓመታት መ-እተመር ወጠኒ ኣብ ሱዳን ዘኸተሎ ዕንወት ቀሊል ኣይኮነን። ካብኡ ናብኡ ኣብ ዞባና ዘምጽኦ ጸገማት እውን መወዳእታ የብሉን። ብፍላይ ድሕሪ 2011 ዝተኸተሎ ፖሊሲታት ኣብ ሱዳን ጥራይ ዘይኮነ ኣብዚ ዞባ ዝፈጥሮ ዝነበሮ ቀሊል ኣይኮነን። በዚ ምክንያት ርግኣት፡ ሰላም፡ ልምዓት ናይ ሱዳን፡ ንኣና ጥራይ ዘይኮነ፡ ነዚ ከባቢ'ዚ ብምሉኡ ኣገዳሲ ስለዝኸውን፡ እዞን ናይ ምስግጋር እዋናት ብግቡእ ብሰላም ክኸዳ ኣለወን ኢልና፡ ነቲ ወድዓዊ ንባብ ዝኸሕዶ ሰብ እውን ስለ ዘይነበረ፡ ብኡ ክንከይድ ኣለና ተባሂሉ፡ ሰራዊት ሓላፍነት ተሰኪሙ፡ ጉዕዞ ጀሚሩ። እዚ ጉዕዞ'ዚ እናኸደ እንከሎ፡ ናይ ደገ ምትእትታው መጺኡ። እቲ ናይ ደገ ምትእትታው ምስ ካልእ ኣብዚ ከባቢ'ዚ ዘሎ ውዲታት ተኣሳሲሩ ዝመጸ እዩ። ምናልባት እቲ ናይ ኢማራት ውክልና ክንብሎ ንኸእል። እቲ ዕላማ፡ ነቲ ኣብ ሱዳን ዘጋጠመ ኩነት መዝሚዝኻ፡ ነታ ሃገር ኣብ ዕልቕልቕ ተእትዋ። ሱዳን እንተድኣ ኣብ ዕልቕልቕ ኣእቲኻዮ፡ ወይ ሱዳን እንተድኣ ተቈጻጺርካ፡ ንግብጺ ትጸሉ፡ ንሊብያ፡ ንጫድ፡ ንሪፖብሊክ ማእከላይ ኣፍሪቃ፡ ንደቡብ ሱዳን፡ ንኢትዮጵያ፡ ንኤርትራ ትጸሉ፡ ንቀይሕ ባሕሪ ትጸሉ፡ ማእለያ ዘይብሉ ጽልዋታት እዩ ዘምጽእ። ኣብ ሱዳን ቅድሚኡ ናይ ሰራዊት ባእሲ ኣይነበረን። ኩናት ሓድሕድ እውን ኣይነበረን። ክሳብ ሎሚ ለይቲ እውን እንተኾነ ከምኡ ዓይነት ኩነታት የለን። ኣብ ውሽጢ ሰራዊት ምግዝዛዕ ነይሩ ኢልካ ክትዛረብ ኣይትኸእልን። ኣብ ምንታይ ኣርእስቲ ምግዝዛዕ ክመጽእ ይኸእል፤ ናይቶም ጀነራላት ግርጭት ወይ ውድድር እውን ኣይኮነን።

እዞም ጀነራላት ይኹኑ እቲ ሰራዊት ብምሉኡ ከም ልኡላዊ ትካምክንያት የብሉን። እቲ ዘቕረብናዮ ወረቕት እውን ዝኾነ ናይ ፖለቲካ ሓይሊ ኣብዚ መሰጋገሪ መድረኽ'ዚ ኣብ ውድድር ክኣቱ ከምዘይብሉ ዝመክር እዩ። እቲ ሕድሪ ናብ ዋናታቱ ምስ ተረከበ ድሕሪኡ ናይ ፖለቲካ ጉዳይ ኣለኒ፡ ናይ ፖለቲካ ሰልፊ'ዩ፡ ውድብ'ዩ፡ ውልቀ ሰብ እዩ ግን ናተይ ሓሳብ ኣለኒ፡ ዝብል ሓሳቡ ከምጽእ ይኸእል። ኣብዚ መሰጋገሪ መድረኽ ግን ዘከራኸር ኣርእስቲ የለን። ክሳብቲ ሰነድ ተነዲፉ ህዝቢ ሱዳን ሕርያኡ ዝፈልጥን ሕርያኡ

ዝውስንን ከአ ንኡ ዝዕንቅፍ ዝኾነ ነገር ክመጽእ ኣይግባእን። እገለ ምስ እገለ ኣይተሰማምዐን፡ ኢልካ ኣብዚ እዋንዚ ዘየሎ ኣርእሱቲ ኣልዒልካ፡ ንጉዳይ ሱዳን ምትሕልላኹ፡ ብዝኾነ ይኹን መንገዲ ቅቡል ኣይኮነን። ሰራዊት ስልጣን መንጢሉ ኣሎ ኢልካ ክትዛረብ ኣይትኽእልን። ከምኡ ኣይኮነን። እቲ ሰራዊት ብግዝያውነት እዩ፡ ነቲ ስልጣን ሒዞዎ። ክሳብ ሕድሩ ዝፍጽም ድማ ምስቲ ሰራዊት ዘጨቓጭቑ ምኽንያት የለን። ኣብ ውሽጢ ሰራዊት እገለ ምስ እገለ ኣይተሰማምዐን ኢልካ ዘየድሊ ቈይቑ'ውን ከተምጽእ ዝግባእ ኣይኮነንል ናይ ሱዳን እዋናዊ ሓላፍነት ወይ ድማ ተልእኾ ተሰኪሙ ዝኸይድ እምበር፡ ኣብ ስልጣን ዘወዳድር ምኽንያት የብሉን። እቲ ዘቕረብናዮ ወረቓት እውን ዝኾነ ናይ ፖለቲካ ሓይሊ ኣብዚ መሰጋገሪ መድረኽዚ ኣብ ውድድር ክኣቱ ከምዘይብሉ ዝመክር እዩ። እቲ ሕድሪ ናብ ዋናታቱ ምስ ተረከበ ድሕሪኡ ናይ ፖለቲካ ጉዳይ ኣለኒ፡ ናይ ፖለቲካ ሰልፊ'የ፡ ውድብ'የ፡ ውልቀ ሰብ እየ ግን ናተይ ሓሳብ ኣለኒ፡ ዝብል ሓሳቡ ከምጽእ ይኽእል። ኣብዚ መሰጋገሪ መድረኽ ግን ዘከራኸር ኣርእሱቲ የለን። ክሳብ'ቲ ሰነድ ተነዲፉ ህዝቢ ሱዳን ሕርያኡ ዝፈልጥን ሕርያኡ ዝውስንን ከአ ንኡ ዝዕንቅፍ ዝኾነ ነገር ክመጽእ ኣይግባእን። እገለ ምስ እገለ ኣይተሰማምዐን፡ ኢልካ ኣብዚ እዋንዚ ዘየሎ ኣርእሱቲ ኣልዒልካ፡ ንጉዳይ ሱዳን ምትሕልላኹ፡ ብዝኾነ ይኹን መንገዲ ቅቡል ኣይኮነን። ሰራዊት ስልጣን መንጢሉ ኣሎ ኢልካ ክትዛረብ ኣይትኽእልን። ከምኡ ኣይኮነን። እቲ ሰራዊት ብግዝያውነት እዩ፡ ነቲ ስልጣን ሒዞዎ። ክሳብ ሕድሩ ዝፍጽም ድማ ምስቲ ሰራዊት ዘጨቓጭቑ ምኽንያት የለን። ኣብ ውሽጢ ሰራዊት እገለ ምስ እገለ ኣይተሰማምዐን ኢልካ ዘየድሊ ቈይቑ'ውን ከተምጽእ ዝግባእ ኣይኮነን።እቲ ሓቂ እዚ እናኾነ፡ ልክዕ ከምቲ ኣብ የመን፡ ሶማሊ፡ ደቡብ ሱዳን፡ ኢትዮጵያ ዘሎ ኩነታት፡ ነዛ ጉዳይ እዚኣ እውን ክንጸወተላ ኣለና ኢሎም ነቲ ኩነታት ንምዝራግ ምትእትታዎት መጺኡ። ዳዕመ 'ሰሪዕ ዝበሃል ኣሎ እሞ፡ ንኡ ንሓግዞ ኢልካ፡ ንዳዕመ ሰሪዕ ትምውሎ፡ ኣጽዋር ተምጽኣሉ፡ ድሮናት ትህቦ፡ ብዝተፈላለየ ግንባራት ኩናት ትእውጅ።

ኣብ ልዕሊ ህዝቢ ሱዳን'ዩ ኩናት ተኣዊጁ። ብዝተፈላለየ ግንባራት። ካብ ምብራቓዊ ሊብያ ንሰሜንን ምዕራብን ሱዳን፡ ኣብ ጫድ ወተሃደራዊ ሓይሊ ወዲብካ፡ እንተላይ ዕሱባት “መርሰነሪስ - ሙተርዘቻ” ኣምጺእካ፡ መጥቃዕቲ ብምዕራብ ዳርፉር፡ ብሪፓብሊክ ማእከላይ ኣፍሪቃን ደቡብ ሱዳንን ግንባር ፈጥርካ ንማእከል ገጽካ፡ ካብ ብሉ ናይልን ኩርዱፋንን ተመሳሳሊ መጥቃዕትታት፡ እቲ ዝዓበየ ኩናት ከኣ፡ ኣብ መወዳእታ (ፋይናል) ዝብሉዎ ንሳቶም፡ ኣብ ኢትዮጵያ ሓይሊ ወዲብካ ብብሉ ናይል ገይርካ፡ ንክርዱፋን፡ ንምብራቕ ሱዳን ገጽካ መጥቃዕትታት ምግባር። በዚ መንገዲዚ ሱዳን ኣብ

መወዳእታ ምሉእ ብምሉእ ኣብ ኣድካ ኣእቲኻ ምቁጽጻር። ከምዚ ዓይነት ፋንታዝያ፡ ከምዚ ዓይነት ናይ ውልቀ ሰባት ሕልሚ ከምጽኦ ዝኸለል ዕንወትን መቐዘፍቲን ቀለል ኣይኮነን። ኣብ ሱዳን ኣብ ዝሓለፉ ዓመታት ዝረኣናዮ ንሱ እዩ። ብዘይ ዝኾነ ናይ ፖለቲካ ቍርቍስ ወይ ኩናት ሓድሕድ፡ ከምዚ ዓይነት ዕንወት ክምኽነ እውን ዝኸለል ኣይኮነን።

ብርእይቶና ሕጂ እውን ህዝቢ ሱዳን ዕድል ክወሃቦ ኣለዎ። እቲ ሰራዊት ኣብ እዋን ምስግጋር ተሰኪሙዎ ዘሎ ሓላፍነት፡ ኣገናዕ! ኣጅኻ! ኣብ ዝብጻሕ ኣብጽሓዮ ኢልካ ክድገፍ ኣለዎ። ናይ ሱዳን ጉዳይ፡ በዚ ኣብ ዝሓለፈ ሰለስተ ኣርባዕተ ዓመት ዝመጽኦ ምዕባለታት ጥራይ ዝርኦ ኣይኮነን። ምስ ነዊሕ ታሪኽ ኣዛሚድካ ክርኦ ዘለዎ እዩ። ንሕና ሓደስቲ ተዋሳእቲ፡ ሓደስቲ ጸመድቲ ኣይኮንናን ምስ ሱዳን። ናይ ደቡብ ጉዳይ ምስ ተላዕለ፡ ዝነበረና ተበግሶ ዝዝከር እዩ። ሃገራዊ ደሞክራሲያዊ ኪዳን (NDA) ኣብ ኣስመራ ምስ ተመስረተ፡ ሱዳን ናብ ሓድሽ መድረኽ ህንጻት ሃገር ክትኣቱ ዕድል ከፊቱ ነይሩ። ኣብ መወዳእታ ግን እቲ መስርሕ በርዒኑ። ኣብ 2011 ምንጻል ናይ ደቡብ ሱዳን መጺኡ። ከምኡ ክኸውን ኣይነበርን። ንሕና ስለ ዘይደልናዮ ዘይኮነ፡ ደቂ ደቡብ ሱዳን ንገዛእ ርእሶም እውን ኣይከውንንዮ እናበሉ ዝመጽኦ እዩ። ኣመጸጽኣኡ ናቱ ዳይናሚክስ ኣለዎ። እዚ ግን ክድገም የብሉን። ቅድም ዝተፈጸመ ፖለቲካዊ ጌጋታት መመኽነይታ እናገበርካ ናብ ካልእ ጌጋታት ምኻድ ኣየድልን እዩ። ካብ 1956 ዝጀመረ ህንጻት ሃገር ሱዳን፡ ጽቡቕ እናኸደ ጸኒሑ፡ ብዝተፈላለየ ምኽንያታት ተኹሊፉ፡ ኣብ ከምዚ ዝኣመሰለ ቅልውላው ኣትዩ፡ ሱዳን ክግኑ ዝኾነ ሰብ ሕልናኡ ክቐበሎ ዝኸለል ኣይኮነን። ነዚ ትማሊ ዝመጽኦ ጸገማት ከኣ፡ ንሕና ብዝኾነ ይኹን መንገዲ ክንቐበሎ ኣይንኸእልን ኢና። ንሱዳን መድረኽ ገይርካ፡ ኣብ ቀይሕ ባሕሪ፡ ኣብ ቀርኒ ኣፍሪቃ፡ ኣብ ሰሜን ምብራቕ ኣፍሪቃ ዕልቕልቕ ናይ ምፍጣር ውጥን፡ ሓድሽ ነገር ኣይኮነን ንኣና። ካብ ነዊሕ ጊዜ ክንዕዘቦ ዝጸናሕና እዩ። ሱዳን ከም መድረኽ መዝረጊ ሰላም ቀርኒ ኣፍሪቃን ቀይሕ ባሕርን ተወሲዱ፡ ሰዓት ብሰዓት፡ መዓልቲ ብመዓልቲ፡ ዝተፈጸመ ምንቅስቃሳት ሓደ ብሓደ ክንገልጽ ንኸእል ኢና።

ሕጂ ከኣ ህዝቢ ሱዳን ይኣኸለና ኢሉ፡ እፎይታ ክረክብ ኣብ ዝተተስፈወሉ መድረኽ፡ ከምዚ ዓይነት ምዝራግ፡ ስለምንታይ፤ ሕስይስይ ዘይብሉ፡ ነቲ ሕድሪ ተሰኪሙ ዘሎ ሰራዊት፡ ልኡላዊ ትካል ናይ ሱዳን፡ ኩሉ ሕልና ዘለዎ ሰብ ክድግፎ ኣለዎ። ናትና ናይ ገዛእ ርእሶና ናይ ኤርትራ መርገጺ ጥራይ ኣይኮነን። ናይ ዓለም መርገጺ እውንከምኡ እዩ ክኸውን ዘለዎ። ኣብዚ ዘሎ ምድንጋር ናይ ኣረኣእያታት፡ ዝተፈላለዩ ሓይልታት ዘለወን ጸወታ ሓደ

ብሓደ ዘርዘርካ ክዝረበሉ ይከኣል እዩ። ብቐንዱ ግን፡ ናይ ሱዳን ጉዳይ ካብ እዚ ተሸሚምዎ ዘሎ ዓዘቕቲ ወጺኡ ንህዝቢ ሱዳን ናብ ዘርዊ መድረኽ ክሰግር ኣለዎ። ብናትና ኣዘራርባ ብናትና ቋንቋ ድልድል ክህነጽ ኣለዎ። ሱዳን ካብ ሓደ ጸግዒ ናይቲ ፈለግ፡ ናብቲ ካልእ ጸግዒ ክሰግር ክክእል ኣለዎ። ሕጂ ኣብዚ እዋንዚ ዝኾነ ዝደቓቐስ ናይ ፖለቲካ ክርክር ወይ ሕሳባት የለን። ክሳብቲ ህዝቢ ሱዳን፡ እታ ሕድሪ ካብ ሰራዊት ተረኪቡ ንኡ ዝኸውን ስርዓት ክፈጥር ዕድል ዝረከብ፡ ቁርቁስ ኣሎና፡ ናይ ፖለቲካ ኣረኣጺያ ኣለና፡ ምስ እገለ ተሰማሚዖ ኣይተሰማማዕኩን ዝበሃል መመሳመሲ ጉዳያት እናልዓልካ ንሱዳን ኣብ ቅልውላው ኣእቲኻ፡ ነዚ ከባቢ ብምሉኡ ርግኣቱ ንምዝራግ ዝግበር ዘሎ ፈተነታት ኩሉ ሰብ ክምክቶ ዘለዎ እዩ። ህዝቢ ሱዳን ጥራይ ኣይኮነን ንበይኑ ክምክቶ ዘለዎ። ኩሎም ናይኣሎና። ኣብ መወዳእታ እንታይ እዩ እቲ ፍታሕ ዝብል ሕቶ ክመጽእ ይክእል። ብዙሕ ፈተነታት በሎ ጸዕርታት ክካየድ ጸኒሑ እዩ። ኳድ (ሩባዒያ) ዝበሃል ኣሎ። መንዩ እዚ ሩባዒያ እዚ፤ በዩን እዩ ቆይሙ፤ መዓስ፤ ስለምንታይ እዩ ቆይሙ፤ እንታይ እዩ'ኽ ዕላማኡ፤ እንድሕር ተባሂሉ፡ ናቱ ዛንታ መጽሓፍቲውን ክትጽሕፈሉ ትክእል ኢኻ። ኣብኡ ዘሎ ጽውጽዋያት መወዳእታ የብሉን። ሕጂ 'ሩባዒያ' ዝበሃል የለን። ቅድሚኡ ሩባዒያ ካልኣት ተበግሶታት ነይሮም። ናይ ስዑድያን ናይ ኣመሪካን ዝበሃል ናይ ጅዳ ተበግሶ ነይሩ። ስዑድያ ነዚ ጉዳይዚ ምስ ኣመሪካ ኮይና ክትፈትሖ ምድላያ ስለምንታይ፤ ክንዘራረበሉ ዝጸናሕና ጉዳይ እዩ። ዚ ከባቢ ሓይልታት ክምክትዎ ኣለዎም። ናይ ሱዳን ርግኣትን ሰላምን ልምዓትን ንኹሉ ዘርብሕ እዩ። ንህዝቢ ሱዳን ጥራሕ ዝምልከት ኣይኮነን። ንሕና ሕልናዊ ግዴታና ኣልዒልና ኣብዚ ጉዳይዚ ብሓላፍነታዊ መገዲ ክንዋሳእ ጸኒሕና ንሕና ንፈትዎ'ዶ ንጸልኦ ኣይኮነን እቲ ሕቶ። እንታይ እዩ ኣድላይነቱ፤ እንታይ እዩ'ኽ እቲ ዕላማ ኣብ መወዳእታ፤ እቲ ተበግሶ ኡናት ሓድሕድ ስለዘሎ እሞ ደው ንምባሉ ድዩ፤ ኣብ መንጎ ክልተ ጀነራላት ባእሲ ስለዘሎ ንምዕራቕም ድዩ፤ ንዘየሎ ጉዳያት ከምዘሎ ኣምሲልካ ዝውሰድ ናይ ዕርቂ ተበግሶታት ብዝኾነ ይኹን መንገዲ ምክኑይ ክኸውን ኣይክእልን። 'ሩባዒያ' ዝበሃል ቅድሚ ምምጽኡ፡ ብመንግስቲ ግብጺ ዝተወሰደ ናይ ጎረቤታት ሱዳን ሃገራት ተበግሶ እውን ነይሩ። ናይ ብሓቂ ጽቡቕ ተበግሶ'ዩ። ኩለን ጎረቤታት ሃገራት ኣብ ከምኡ ዝኣመሰለ መድረኽ ምስታፊን፡ ንቕሓተን ኣረኣጺያኦን ኣብ ጉዳይ ሱዳን ከስፍሓ ክሕግዝ ይክእል እዩ ነይሩ። ተሓባቢረን ኣእጃመን እናበርከታ ነቲ ሽግር ክፈትሓኦ ዕድል ዝፈጥር'ዩ ነይሩ። ቅልቅል ኢሉ ግን ጠፊኡ። ሓደ ሃጓፍ ስዑድያ ኣብኡ ኣይተዓደመትን። ስዑድያ ጐረቤት ሱዳን እያ፡ ክትዕደም ነይሩዋ። ብዝኾነ እዚ ናይ ጎረቤታት ሃገራት ተበግሶ እውን፡ በርዒኑ ተሪፉ። ሕጂ ዝመጽእ ዘሎ

ተበግሶታት ናይ ሕቡራት ሃገራት፡ ባይቶ ጸጥታን ካልእን ዝበሃል ካልእ ዕላማ የብሉን።

ነቲ ጉዳይ ኣደናጉኻ ምትሕልላኽ እዩ። እቲ ዘገርም ከኣ ኣብ ትሕቲ ጽላል ናይ ሕቡራት ሃገራት። ከምኡ ዝኣመሰለ ዓለማዊ መድረኽ ፈጠርካ፡ ነቲ ጉዳይ ተጋፍሖ፡ ዘይመልከዑ ትህቦ፡ ዘይኮነ እማመታት ተቐርብ፡ ኣብ መወዳእታ ተኹሲ ደው ምባል (cease-fire)፡ ልዝብ፡ ሰላም፡ ጥዑም ጥዑም ዘረባታት እናምጸእካ ነቲ ግዜ ትመጦ። ምስ ግዜ ድማ ናብ ዘዩድሊ ማእዘን ትወስዶ። ዳርጋ ናይ ምትሕልላኽ ታክቲክ እዩ። ኣብ ትሕቲ ጽላል ሕቡራት ሃገራት ይኹን ካልኣት ዝተፈላለያ ኣህጉራውያንን ዞባውያንን ውድባት ኪንካ፡ ንጉዳያት ኣብ ክንዲ ብግቡእ ኣንቢብካ ፍታሕ ተምጽኣሎም፡ በዝን በትን ዝሓላልኽ ሓሳባት ተምጽእ፡ ሓሳባት ኣብ ምኹምሳዕ ኮለል ትብል። እቲ ጉዳይ ድማ ምስ ግዜ ኣብ ኣዝዩ ዝተሓላለኽ ደረጃ ይድይብ። እዚ ጉዳይ'ዚ ከምኡ ዘድልዮ ኣይኮነን። እከለ ምስ እከለ ይበኣስ ኣሎ፡ ሰራዊት ነንሓድሕዱ ይናቐት ኣሎ፡ ፖለቲካውያን ሓይልታት ኣይተሰማምዑን፡ ዝደቓቐስ ሕሳባት እናበልካ ክትሓላልኽ ጸኒሕካ ኣብ መወዳእታ ንብዓት ሓርገጽ ትነብዕ፤ ጠምዮም፡ ሞይቶም፡ ከምዚ ኮይኖም፡ ኣንስቲ ቁልዑ ጠፊኦም እናበልካ ትዛረብ፡ ነቲ ጉዳይ ኣብ ዘይማእዘኑ ኣእቲኻ፡ ኣብ ዘዩድልዮ ዓዘቕቲ ኮፍ ኣቢልካ፤ ሽዑ ነቲ ሽግር ተመሓድር፤ እንታይ ማለት እዩ፤ ናይ ሱዳን ጉዳይ ካብ ከምዚ ዝኣመሰለ ዓዘቕቲ ብቅልጡፍ ክወጽእ ኣለዎ። እታ ሓጻር ቅንዕቲ መንገዲ፡ እዚ ስልጣን ወይ ሕድሪ ተሰኪሙ ዘሎ ግዝያዊ ወይ መሰጋገሪ ባይቶ (Council)፡ ተልእኾኡ ፈጸሙ ንህዝቢ ከረክብ ዕድል ይወሃቦ። እቲ መጺኡ ዘሎ ሳዕቤን፡ ዕንወት፡ ስደት፡ ጥሜት፡ ሞት፡ ሕማማት፡ እቶም ዘምጽኡዎ ይተሓተቱሉ። እቶም ነቲ ቅልውላው ዝምውሉዎ ዘለዉ ይተሓተቱሉ። ነቲ ዘሎ ሽግር ከሕጽር ዝኸእል ካብዚ ዝበለጸ ርእይቶ እንተሎ ይምጸእ። እከለ ምስ እከለ ክዛረብ ይኸእል እዩ፡ ሓደ መንግስቲ ከነምጽእ ኢና፡ ከምዚ ክንቅይር ኢና፡ እናተባህለ፡ ነቲ ጉዳይ ናብ ኣዝዩ ዝተሓላለኽ መድረኽ ንምዕራጉ ዝግበር ፈተነታት ኣብ ትሕቲ ጽላል ባይቶ ጸጥታ ይኹን ኳድ ወይ ካልኣት ኣካላት ቅኑዕ ኣይኮነን።

ናይ መን ተበግሶ ኣይኮነን እቲ ዘዛርብ ሕቶ። እንታይ'ዩ ትሕዝቶኡ፡ ኣብ መወዳእታ ናብ ምንታይ ንምብጻሕ'ዩ እዩ እቲ ዕላማ። ብወገንና እዚኣ'ያ እታ ንባብ፡ ካብኡ ዝበለጸ ንባብ ኣለኒ ዝብል ይንገረና። እቲ ክስገር ዝድለ ዘሎ ሓጽር እዚን እዚን'ዩ ዝመስል፡ ከምዚ ገይርና ከነሕጽሮ ኢና ኢሉ ሓሳባቱ የምጽእ። እቲ ካብ 1956 ዝጀመረ መስርሕ ህንጻት ሃገር ሱዳን፡ ከም ብሓድሽ ክቐጽል እንተኾይኑ፡ ብዘይካ እዚኣ ንገልጻ ዘለና ካልእ መንገዲ

የለን። እዚ ብድራማቲካዊ ዝኾነ ናይ ሚድያ መቻልሓትን ምግናንን፡ ሰብ እናጽመምካ ነቲ መስርዕ ካብ መሓዝኑ አውጺእካ ናብ ቅልውላው ንምእታው ክግበር ዝጸንሐ ፈተነታት፡ ኣብ ትሕቲ ዝኾነ ኩነታት ህዝቢ ሱዳን ኣይተቐበሎን፡ ግዝያዊ መሰጋገሪ ባይቶ እውን ክቐበሎ ዝኽእል ኣይኮነን።

ኣብ መወዳእታ ሕልና ዘለዎ ኩሉ፡ ብፍላይ ጎረቤታት ህገራት ሱዳን ኣእጃመን ክገብራ ኣለወን። ግብጺ እጃማ ክትገብር ኣለዎ። ሊብያ መጋበርያ መድረኽ ኣብ ክንዲ ትኸውን መስርዓ ክትቅይር ክትክእል ኣለዎ። ጫድ እውን ብተመሳሳሊ። እቶም ጎረቤታት ሱዳን ዝበሃሉ'ውን ብዝተፈላለዩ ኣቃውማታት ሽግራቶም ክፈትሑ፡ ሓቢሮም ኣበርክቶ ክገብሩ ኣለዎም። ኣብ ኣናብባ ኣይሰማማዕን'የ ዝብል እንተሎ ኣብ ጣውላ ኮፍ ኢልካ ክትዘራረበሉ ሓሳብ ንሓሳብ ክትለዋወጡ ትኽእል ኢኻ። በዚ መገዲ'ዚ ድማ ብናይ ሓባር መረዳእታ ናይ ሓባር መደብ ኣውጺእካ ምስራሕ ይከኣል። እንተ ዘየለ፡ ጉልባባት እናምጸእካ፡ ናይ ሕቡራት ህገራት፡ ሕብረት ኣፍሪቃ፡ ሕብረት ኤውሮጳ ናይ ዝተፈላለዩ ካልኣት ውድባት ተበግሶታት እናተባህለ ዝግበር ዘየድሊ ምግፋሕ ነቲ መሰረታዊ ሽግር ክኣሊ ዝኽእል ኣይኮነን። ንገዛእ ርእሶም ሓዊ ዝኣጉዱ ዘለዉን ነቲ ሓዊ ዘይቲ ዝውስኹሉ ዘለዉን ኣብዚ ተበግሶታት'ዚ ተዋሳኒቲ ኮይኖም፡ ምስ ዝተፈላለያ ኣህጉራውያን ትካላት ጸለውቲ ህገራት ንሰርሕ ኣለና እናበሉ ዝፈጥሩዎ ሕልኽላኻት ኩሉ ሰብ ክነቕሓሉ ኣለዎ። ጉዳይ ሱዳን ካብዚ ናይ ኳድ ድዩ ናይ ጎረቤታትን ካልእን ዝበሃል ተበግሶታት ወጺኡ፡ ብቐንዱ ንህዝቢ ሱዳን ዕድል ክወሃቦ ኣለዎ። እታ መስርሕ ንጽርቲ ስለ ዝኾነት፡ ዝውስኽላን ዝንከየላን ነገር የለን። ህዝቢ ሱዳን ካብዚ ዓዘቕቲ'ዚ ክወጽእ ኣለዎ። ብዝኾነ ሕጂ ምስ ግዜ ንቕሓት ህዝቢ ሱዳን እውን እናሓየለ ይኸይድ እዩ ዘሎ። ዓቕሚ መሰጋገሪ ባይቶ እውን እናተመሓየሸ ይኸይድ ኣሎ። ዓለም እውን እንተኾነ እናፈለጠ ይኸይድ ስለዘሎ፡ እቲ ፍታሕ ክቀላጠፍ፡ ንህዝቢ ሱዳን ኮነ ነዚ ከባቢ ብምልኡ ዘርብሕ እዩ። እቶም ኣብኡ ኢዶም ዘእትዉ፡ ሓዊ ዝወልዑ፡ መሊሶም ዘይቲ ዝውስኹሉ ዘለዉ'ውን እናተጋህዱን እናተቐልዑን ይኸዱ ስለ ዘለዉ፡ ናይ ሱዳን ኩነታት ተስፋ ዝህብ ምዕባሊታት ኣሎ ኢልና ክንዛረብ ንኽእል።

• **ጉጅለ ብልጽግና፡ ሰትራተጂ ክልተ ማያት ዝብል ዘይክወንኑታዊ ውጥን ሒዙ፡ ቀጻልን ኣሰልካይን ፕሮፖጋንዳዊ ዘመተ ከካይድ ጸኒሑ ኣሎ። እዚ ጽዑቕ ዘመተ'ዚ፡ ኩናት ንምእዋጅ ዝጥጃእ ዘሎ ቅድመ ምድላዎት ምጻኑ ዝገልጽ ወገናት ኣለዉ። ቦቲ ካልእ ወገን፡ ኣብ ክልላት ትግራይ፡ ኣምሓራን ኦሮሚያን ካልእን ዘሎ ዘቤታዊ ኩነታት ኢትዮጵያ ኣዝዩ ኣሰካፊ'ዩ። ኣብ ኢትዮጵያ ዘሎ ኩነታት ናብይ ከምርሕ ይኸእል፤**

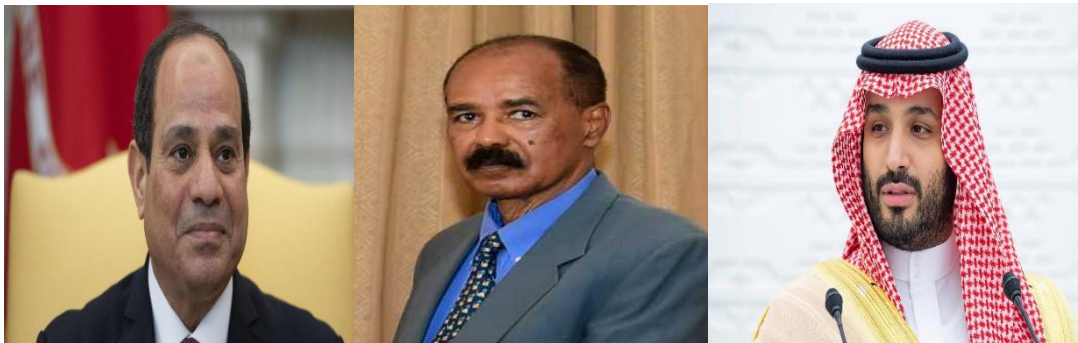

አብ ልዕሊ ኤርትራ ክህልዎ ዝኸለል ጽልዋኻ፤ ኣነ እኳ እዛ ሕቶ እንተ ገደፍኩማ ይሓይሽ ክብለኩም ሓሲበ ነይረ። ነዚ ከምዚ ዓይነት ባህርይ ዝገልጽ ኣርባዕተ ቃላት (ኣክሮንይም) ኣለዎኒ። ንሳተን ሰነፍ፡ ነዳይ፡ ስሱዕ፡ ፈራሕ ዝብላየን። ሓደ ሰነፍ፡ ነዳይ፡ ፈራሕ፡ ስሱዕ ከምዚ ዝኣመሰለ ህውቱት ኣጀንዳ ኣምጺኡ፡ ንህዝቢ ኣብ ህውከት ከእቱ፡ እንታይ ማለት እዩ፤ ተኣዊጁ ዘሎ ኩናት ናይ ብሓቂ ዘገርም ነገር'ዩ። ከምኡ ዘገርም ነገር ሰሚዕና ኣይንፈልጥን። ብዙሕ ርኢና'ዎ፡ ኣብ ኢትዮጵያ ዝነበሩ ስርዓታት ኩናታት ይእውጁ ነይሮም እዮም'ዎ፡ ከምዚ ግን ተሰሚዑ ኣይፈልጥን። ስለምንታይ'ዩ ከምዚ ዓይነት ኣዋጃት ኩናት፤ እቲ ቀዳማይ ኣዋጅ ኩናት ኣንጻር ህዝቢ ኢትዮጵያ'ዩ። እዚ ናይ ማያት ዝበሃል ንመዳመቂ ዝቐርብ ዘሎ'ዩ። ብሓፈሻ ግን ኩናት ዘይተኣወጀሉ ወገን የለን። ኩናት ናይ ማያት ኢልካ ምእዋጅ፡ እንታይ ማለት እዩ፤ ንመን ኢኻ ትእውጅ ዘለኻ እቲ ኩናት። እቲ ትእውጅ ዘለኻ ኩናት ንመን ይምልከት፤ መልሲ ክትረኽበሉ እውን ኣጸጋሚ እዩ። ስምምዕ ፕሪቶርያ ተገይሩ ምስ ተባህለ፡ ቅድም ቀዳድም ፋኖታት ከነጥፍኦም ኣለና ብዝብል ኣንጻር ህዝቢ ኣምሓራ ኩናት ተኣዊጁ። ቀጺሉ ኣንጻር ህዝቢ ትግራይ፡ ኣንጻር ኦሮሞ፡ ኣንጻር ሶማሊ ኣንጻር ዓፈር ኩናት ተኣዊጁ። መወዳእታ ዘይብሉ ኩናት'ዩ ተኣዊጁ። እቲ ዝኸፍኦ ኩናት ንሱ እዩ - እቲ ኣብ ውሽጢ ኢትዮጵያ ዘሎ። እዚ ናይ ቀይሕ ባሕሪ'ዩ ሞስኮት ባሕሪ እናተባህለ መዓልቲ መዓልቲ ዝዝረብ ዘረባታት፡ እቶም ዝሰምዕዎ ዓቃላት'ዮም እዩ ዝብል ኣነ። ንኡ ከይሰምዐ መንገዱ ሓዙ ዝኸይድ ግን፡ ኣብቲ ሓሸውየ ኣይኣቱን'ዩ። ናብ ከምዚ ዝኣመሰለ ቅልውላዋት ክኣቱ ዝሓስብ ሰብ ሰነፍ፡ ነዳይ፡ ፈራሕ፡ ልዕሊ ኩሉ ድማ ስሱዕ ጥራይ'ዩ። ዘየለ ነገር ኣምጺእካ ኣብ ቆይቑ ትኣቱ፡ ከምዚ ኢለዮም፡ ከምዚ ኢሎሙኒ፡ ንሕና ከምዚ ኢልና ኣለና፡ ንሳቶም ከምዚ ይብሉ። እዚ ወልፊ እዩ፡ ወልፊ ናይ ነዳያት፡ ወልፊ ናይ ስሱዓት፡ ወልፊ ናይ ፈራሓትን ሰነፋትን'ዩ። ካልእ ትርጉም ክህልዎ ኣይክእልን። ስለምንታይ ሰብ ይሻቐል ብዛዕባዚ፡ ክሻቐለሉ ዘለዎ ጉዳይ

አይኮነን። ኩናት ተአዋጁ፡ ድሮናት ይመጽክ አለዋ፤ መንደ ነተን ድሮናት ዘምጽኡን ዘሎ፤ መንደ ነዚ ኩሉ ኣጽዋር ካብ ደገ እናሸመተ ዘምጽኡ ዘሎ፤ መንደ ነዚ ኩሉ ውዲታት'ዚ ዝምውል ዘሎ፤ ካበይ'ዩ ዝመጽኡ ዘሎ እቲ ገንዘብ፤ መንደ በዚ ገንዘብ'ዚ ዝግዛእ ዘሎ ዕሱብ፤ ስለምንታይ'ዩ ዝግዛእ ዘሎ፤ እንታይ ክበልዕ እንታይ ክረክብ ኢሉ'ዩ ዝኣቱ ዘሎ፤ እዚ ጸወታ'ዚ፡ ናታቶም ኣጀንዳ እውን ኣይኮነን። እዚ ኣጀንዳ ናይ ብልጽግና ኣይኮነን። ናይ ካልኣት ኣጀንዳ እዩ።

ናይቶም ዝምውሉዎ ዘለዉ፡ ገንዘቦም ዝህቡ ዘለዉ ኣጀንዳ እዩ። ካብቲ ኣቐዲመ ዝጠቐስኩዎ ኩናት ሱዳን፡ ፈሊኻ ዝርከኦ ኣይኮነን። ካብ ዝኾነ ሰብ ዝተሰወረ ምስጢር እውን ኣይኮነን። እዚ፡ ብልጽግና ድዩ ዝበሃል ድላይካ ስም ሃቡ፡ ናይ ሰነፋት፡ ናይ ከድዓት፡ ናይ ስሱዓት ናይ ፈራሓት ጃንዳ፡ መቐራሽሽ እናለቐመ፡ ተረፍ መረፍ ናይ መኣዲ እናበልዐ ዝሰርሕ ዘሎ፡ ኩናት ኣዊጁልና ኢልና ንሕና ንጫነቐሉ ምኽንያት የለን። እንታይ ዓይነት ኩናት'ዩ ክእውጅ፤ ብዙሕ ተማሃርና፡ ብዙሕ ርኢና ኢና። ናይ ኣቦይ ሳልሕ ጽውጽዎይ ኣሎ፡ ነዊሕ ዛንታ'ዩ፡ ግዜኹም ከጥፍኣልኩም ኣይደልን። ሰነፍ፡ ዋላ ሰይጣን ንገዛእ ርእሱ፡ ሰብ ተመሲሉ ኣብ መንገዲ ይጸንሓካ፡ ይዕድመካ ንዓ ሻሂ ወይ ቡን ንስተ ይብለካ። ካልእ ዘይኮነ ክቋየቑካ ምእንቲ። ከምቲ ካብ ኣቦይ ሳልሕ ቀደም ኣብ ዓዲ ሹማ ዝተማሃርናዮ “ኣይፋለይን ስራሕ ኣላትኒ፡ ስራሕይ ምስ ኣሳለጥኩ ክመጽኣካየ” ትብሎ እምበር፡ ኣብ መንገዲ፡ ብሰነፋት ተዓዲምካ ኣብ ቈይቑ ዘእቱ ምኽንያት የብልካን። ምድላዎት ይግበር ኣሎ ይበሃል። እንታይ'ዩ እቲ ዝግበር ዘሎ ምድላዎት፤ ንምንታይ፤ ንመጥቃዕቲ፤ በየን፤ መዓስ፤ ብፋናታት ድዮም ክጅምሩ፤ ቅድም ኣብ ልዕሊ ህዝቢ ኢትዮጵያ ኣዊጅዎ ዘለዉ ኩናት ድዮም ክውድኡ፤ ብመንገዲ ሰመራ ድዮም ዋላ ብትግራይ ክመጽኡ፤ ብኣጃም፡ ብጐንደር፡ ብሸዋ፡ ብወሎ፤ በየናይ ከባቢታት እዮም ክመጽኡ፤ ከምዚ ዝኣመሰለ ህውተታ ግዜኻ ከተጥፍኣሉ እውን ዝግባእ ኣይኮነን። ምናልባት እንተ ደገምኩዎ ጽብቕቲ'ያ። ሰነፍ፡ ነዳይ፡ ፈራሕ፡ ስሱዕ፡ ከምዚ ዓይነት ሕማማት ዘለዎም ሰባት፡ ንህዝቢ ህውከት ክፈጥሩሉ፡ ሰላም ክዘርጉ፡ ክፍቀደሎም ኣይግባእን። ንሕና ኣብ ናታቶም ናይ ቈይቑ፡ ናይ ሓሶትን ምድንጋርን መኣዲ ክንዕደም የብልናን። ስራሕና ክንገብር ኣለና። ኩናት ተአዊጁልና፡ ድሓን ምስ መጸ ንርእዮ። ኩናት እንተመጸኡ ናይ ምክልኻል መሰልና ንዝኾነ ወገን ንሓተሉ ኣይኮነን። ከምዚ ዝኣመሰለ ሰንፍና ዝእዘዞ፡ ስስዐን ፍርሒን ዝደፍኦ ነዳይን ጠፋሽን ተዛሪቡ ኢልካ ክትዛረብ ግን ትርጉም ዘለዎ ኣይኮነን። ናትና ዜና እውን ክዛረበሉ ወይ ክጠቐሶ ዘይብሉ ጉዳይ'ዩ። ኩናት እንተሎ ምስ መጽኢ ንርእዮ። ኩናት ንኣና ሓድሽ ነገር ኣይኮነን። ኣብ ኮለጃት ከይድና ዝተማሃርናዮ ኣይኮነን፡ ብግብሪ ዝተማሃርናዮ፡

ታሪኸውን ዝምስክሮቹ። ብኸምዚ ዓይነት ጠልቀፍቀፍ ናይ ስድታት ድማ፡ ናብ ኩናት ኣይንዕደምን ኢና። ብዝተኻእለ መጠን ከምዚ ዝኣመሰለ ዘየድሊ ነገር ከይመጽእ ግዴታና ኣልዒልና ንሰርሖ። ካብኡ ወጻኢ ግን ምስ ከምዚኦም ዝኣመሰሉ ሃወተቱ ነዳያት ዘንፋ ምኽንያት የብልካን። ኩናት ኣዊጅም ኣለዉ፡ ሰራዊት፡ ኣጽዋር ይእክቡ ኣለዉ፡ ከምዚ ይገብሩ ኣለዉ ንዝበሃል፡ ደሓን ምስ መጽሓ ቀሰይ ኢልና ንርእዮ። ሕጂ ካልእ ስራሕና ንገብር። ከምቲ ናይ ኣቦይ ሳልሕ፡ ስራሕ ኣለኒ ኢልካ መገድኻ ሓዝካ ምኻድ ጥራይ እዩ።

• ከቡር ፕረዚደንት ሓደ ካብ ዓበይቲ ዲፕሎማሲያዊ ፍጻመታት ናይ ታሕሳስ 2025፡ ኣብ ሰውዲያ ዝፈጸምካዮ ዑደትን ምስ ወራሲ ዓራትን ቀዳማይ ሚኒስትርን ኣሚር መሓመድቢን ሳልማን ኣብ ክልተኣውን ዞባውን ጉዳያት ዘካየድኩምዎ ምይይጥን እዩ። ኣቕዲምካውን ኣብ ግብጺ ተመሳሳሊ ምብጻሕ ፈጸምካ ነይርካ። መንግስቲ ኤርትራ ኣብ ምውሓስ ጸጥታ ቀይሕ ባሕሪ፡ ሃገራት ናይዚ ዞባ ጥምረት ፈጠረን ጸጥታኦን ባዕለን ከውሕሳ ዘቕረቦ እማመ ተቐባልነቱ እንታይ ይመስል፤

ብዛዕባዚ ውሁድ ርእይቶ ኣሎዶ፤ እዚ ዲፕሎማሲያዊ ዑደት እዚኸ፡ ኣብ ቁጠባውን ልምዓታውን ምትሕብባር ክህልዎ ዝኸእል ኣበርክቶ ከመይ ትገልጽ፤ ካብ ቀደም ካብ ግዜ ሓርነታዊ ቃልሲ ጀሚርና፡ ከም ቀዋሚ ሃገራዊ ፖሊሲ ዝሰራሕናሉ፡ ሓደ መትከል ኣሎ። ንሱ ከኣ ዞባዊ ርግኣት ዝብል እዩ። ምኽንያቱ፡ ዞባዊ ወይ ጎደባዊ ርግኣት ኣብ ዘይብሉ፡ ንሕና በይንና ደሴት ኬንና ክንከይድ ኣየዋጸጽኣናንዮ፡ ኣይከውንንዮ። ስለዚ ዞባዊ ርግኣት ምፍጣር ሕርያ ኣይኮነን፡ ግዴታዮ። ናትና ናይ በይንና ግዴታ ጥራይ ዘይኮነ ድማ ናይ ኩልና ኣብዚ ዞባ ዘለና ግዴታዮ። ናይ ጎደቦና ሰላምን ርግኣትን ምርግጋጽ ብዕቱብ ክንሰርሓሉ ይግብኣናዮ። ጎደቦና (neighborhood) እንብሎ፡ ኣርባዕተ ኣቕምቲ ኣካላት ዘለዎ እዩ። ሓደ ተፋሰስ ኒል ወይ ናይል በይዝን ኮይኑ፡ ንግብጺ፡ ደቡብ ሱዳን፡ ሱዳን፡ ኢትዮጵያ ዘጠቓልልዮ። ናቱ ጂኦ ስትራቴጂያዊ ዳይናሚክስ ኣለዎ። እዚ ሓደ ኣካል ናይ ጎደቦና ኮይኑ፡ ርግኣት ክረክብ ዘለዎ ከባቢ እዩ። እቲ ካልኣይ ቀርኒ ኣፍሪቃዮ፡ ካብ ሶማሊ

ጀሚርካ ክሳብ ሱዳን ዝሓቀሩ። ሳልሳይ ንቀይሕ ባሕርን ወሽመጥ ዓደንን ገማግም ሶማልያን ዘጠቓልል ማያትዮ። ጂኦ ስትራቴጂያዊ ኣቃውማ ናይ'ዚ ከባቢ ሓደ ካብቲ ሓደ ፈሊኻ ትርጉሞ ኣይኮነን። እዚ ኣህጉራዊ መተሓላለፊ መንገዲ ማይ (ኢንተርናሽናል ወተርወይ) እዩ ኢልና ንበይኑ ንርእዮ ወይ ንገድፎ ኣይኮነን። ናቱ ናይ ገዛእ ርእሱ ዳይናሚክስ ኣለዎ። እቲ ራብዓይ ወሽመጥ ዓረብ እዩ። እዚ ኣርባዕተ ኣካላት ዘለዎ ጎዶቦ ብምልኣት ርግኣት ክረክብ ኣለዎ። ሓደ ረጊኡ፡ እቲ ሓደ ኣይረግኡን ዝበሃለሉ ኩነት ክህሉ የብሉን።

እዚ ጎዶቦ'ዚ ብዘባዊ ስንፍና፡ ብቐንዱ ግን ብናይ ደገ ምትእትታው ኣብ ቀጻሊ ቅልውላው ዝጸንሐ እዩ። ሕጂ እውን ብዝሽፍኦ መልክዑ ኣብ ቅልውላው ዝርከብ እዩ። ኣብ ሱዳን፡ ደቡብ ሱዳን፡ ሶማልያ፡ ኢትዮጵያ፡ የመን ዘሎ ኩነታት ንርእዮ ኣለና። ውዱቓት ሃገራት (ፈይልድ ስተይትስ) ዝበዝሓሉ እዩ። ናይ ቀይሕ ባሕሪ ጸጥታ ምውሓስ እናተባህለ ዝግበር ምትእትታዎት እውን ኣብ ቅድመና እንዕዘቦ ዘለናዮ። እዚ ኩነታት'ዚ ንገዛእ ርእሱ ዓቢ መለበሚ ክኾነና ዝግባእ እዩ። ንሰላም፡ ርግኣት፡ ምውሃድን ጥምረትን ናይዚ ዞባ'ዚ ምስራሕ ናይ ወለንታ ጉዳይ ኣይኮነን፡ ሕርያ ኣይኮነን፡ ግድነት ክንሰርሓሉ ዘለናዮ። ንኡ ከየረጋጋእና ሰላም ኣሎ፡ ልምዓት ኣሎ፡ ቁጠባ ኣሎ ኢልና ክንዛረብ ኣይንክእልን። ኣብዚ ዞባ ዘሎ ዕቕር ጸጋታት መወዳእታ የብሉን። ምስ ኩሉ ዓይነት ጸጋታት ማለት ባህርያዊ ጸጋታቱ፡ ናይ ሰብ ጸጋታቱ፡ ናይ ጂኦግራፍ ጸጋታቱ ማእለያ ዘይብሉ ዓቕሚ ዘለዎ ዞባ እዩ። ስለዚ፡ ህዝብታት ናይዚ ዞባ'ዚ ዘለዎም ዝገፍን ዕቕርን ጸጋታት ብግቡእ ተጠቂሞም፡ ኩሉ መዳያዊ ምዕባለ ብዘላቕነት ከውሕሱ፡ ቅድም ርግኣት ከረጋግጹ ክክእሉ ኣለዎም። ትም ኢልና ኣይኮንናን እዚ ኩሉ ጉዕዞ ተጓዲዝና። ነዊሕ ቃልሲ ኣካዪድና፡ እዚ ኩሉ መስዋእቲ ከፊልና። ዝኾነ ሕልና ዘለዎ ሰብ፡ ነዚ ኣብ ዞባናን ጎዶቦናን ዘሎ ዘሕዝን ኩነታት ክቕብሎ ኣይክእልን እዩ። ተበሪሁዎ ጽቡቕ ኣለና ኢሉ ዝዛረብ ሰብ ክህሉ ኣይክእልን። እቲ ሓደ ጽቡቕ ይሃሉ፡ እቲ ሓደ ሕማቕ ይሃሉ ንኣይ ኣይምልከተንን ኢልካ ዝኸየድ ነገር ኣይኮነን። ናይ በይንኻ ርግኣት፡ ናይ በይንኻ ሰላም፡ ናይ በይንኻ ልምዓት ዝበሃል የለን።

ልምዓት ተማላላኢ እዩ። ብጥምረት እተረጋግጸ እዩ። ነዚ ክትገብር ድማ ቅድም ቀዳድም ኣብ ሓደ መረዳእታ ክትበጽሕ ኣለካ። ንሕና ምስ ኩሎም ኣብዚ ዞባ'ዚ ዘለዉ መሻርኽትና ኣብ ሓደ መረዳእታ ክንበጽሕ ብኡ መሰረት ብሓባር ክንሰርሕ ኢና ንደሊ። ምስኣቶም እንክተሎ ወይ እነካይዶ ጽምዶ ብቐንዱ ነዚ ዕላማ'ዚ ዘገልግል እዩ። ዝምድናና ወይ ጽምዶ ምስ ሰውድያ ሎሚ ዝጀመረ ኣይኮነን። ንነዊሕ ጊዜ ዝኸደ እዩ። ሰውድያ ኣብዚ ጎዶቦ'ዚ

ናታ ቦታን ዓቢ እጃምን አለዋ። መንደግ ንስዑድያ ዝገዝእ ዘሎ ወይ ዝመርሕ ዘሎ አይኮነን እቲ ሕቶ። ወይ እንታይ ዓይነት መንግስቲ አሎ አይኮነን እቲ ጉዳይ። ስዑድያ ኣብዚ ከባቢ ናታ ጂኦስትራትጂያዊ ቦታን ኣገዳስነትን አለዋ። ስዑድያ ክትገብር ትኽእል ኣበርክቶ ብዝተፈላለየ መለክዒታት ኣብ ሰላምን ርግኣትን ናይዚ ጎዶቦ ናቱ ዓቢ ሚዛን አለዎ። ስለዚ ስዑድያ በቲ ዘለዋ ዓቕሚ ኣብዚ ዕማምዚ ክትሳተፍ ክትክእል አለዋ። ግብጺ እውን ብተመሳሳሊ ኣበርክቶ ክህልዋ ክኽእል አለዎ። ኢትዮጵያ፡ ሱዳን፡ ደቡብ ሱዳን፡ ሶማሊያ፡ የመን ኮነ ካልኣት ኩላተን ኣብዚ ከባቢ ዘለዋ ሃገራት በብዓቕሙን ሱታፌ ሃልዮወን ኣብ ምርግጋእን ሰላምን ናይዚ ዞባ እጃምን ከበርክታ ክኽእላ አለወን። ነዚ ንምግባር፡ ፈለማ ሓደ ናይ ሓባር መረዳእታ ክህሉ አለዎ። በዚ ዕላማዚ ማለት ናይ ሓባር መረዳእታ ንምፍጣር ከኣ ጽምዶና ምስ ኩሎም ወገናት ቀጸሊ'ዩ። ምስ ስዑድያ ዘሎ ክልተኣዊ ጽምዶ ዕላማኡ ኣብ ናይ ሓባር መረዳእታ ንምምጻእ'ዩ። ኣብ ናይ ሓባር መረዳእታ ክትመጽእ ድማ ምምኽኻር የድሊ። ናይ ሓባር መረዳእታ፡ ሓንሳብ ተራኽብና፡ ሓንሳብ ወረቐት ኣቕራብና ኢልካ ዝመጽእ አይኮነን። ንሕና ዘየስተብሃልናሉ ንሳቶም ዘስተብህልሉ፡ ንሳቶም ዘየስተብሃልሉ ንሕና ዘስተብሃልናሉ ጉዳያት ክህሉ ስለ ዝኽእል፡ ብቐጸሊ እናተመኻኸርና ክንከይድ ክንክእል አለና። ንዑ ዘራያት ኩኑልና፡ ንዑ ሓግዙና፡ ወይ ንዑ ነዚ ጉዳይ ኣመዓራርዮልና፡ መፍትሒ ኣምጽኡልና፡ ለምኑልና፡ ገንዘብ ብዙሕ ኣለኩም እሞ ትኹቡልና አይኮነን እቲ ሕቶ። ከም ሓደ ዞባዊ ሓይሊ ግቡእ ኣበርክቶኹም ግበሩ፡ ንሕና ከኣ ብወገንና ግቡእ ኣበርክቶና ክንገብር እዩ ናትና መልእኽቲ።

እቲ ምምኽኻር ወይ ዲያሎግ ዝበሃል ቀጸሊ እዩ፡ ኣዕሪፉ እውን ኣይፈልጥን። ኣብዚ ርክባትዚ ዝለዓሉ ጉዳያት ሓደ፡ ክልተ ኢልካ ከከም ቀዳምነቶም ትሰርዖም እምበር፡ መወዳእታ ዘይብሎም ጉዳያት'ዮም። ኣብ ሶማሊ፡ ሱዳን፡ ደቡብ ሱዳን፡ የመን፡ ኢትዮጵያ ዘሎ ኩነታት፡ ናይ ቀይሕ ባሕሪ ሃለዋት ሃገር ብሃገር ኮነ ብደረጃ ዞባ ክህሉ ዝግባእ ሰላምን ርግኣትን የገድሰና እዩ። ንዞባዊ ርግኣትን ልምዓትን ዕብዮትን ክንሰርሕ እንተጁንና እሙንን ዘላቂን ዝኾነዝምድናታት ክንፈጥር ክንክእል አለና። ነዚ ከኣ ኣብ መስርሕ ኢና ከነማዕብሎን ክንኩስኩሶን እንኽእል። ሓንሳብ ኣብ ወረቐት ተሰማሚዕና ወይ ተፈራሪምና እንምጽኦ ጉዳይ አይኮነን። ስለዚ እቲ ናይ ምምኽኻር መስርሕ ቀጸሊ እዩ ጸኒሑ። ብፍላይ መሓመድቢን ሰልማን ኣብ ዝመጽኡሉ ምስቲ ንሱ ዘልዓሎም ዝተፈላለዩ ፖለቲካዊ ጉዳያት፡ ዝተፈላለዩ ፕሮግራማት ተኣሳሲሩ፡ ብደረጃ ዞባ ኣበርክቶ ክገብር ካብቲ ቅድሚኡ ዝነበረ ስርዓት ዝተፈልየ ዕድላት ስለዘለዎ፡ እቲ ምምኽኻር ብዝለዓለ ደረጃ ክንቅጽሎ አለና ኢልና

ተበጊስና፡ ምስቶም ቅድሚኡ ዝነበሩ መንግስታት ዝጸንሐ ዝምድናና ኣብ ዝለዓለ ደረጃኡ ደይቡ ኣሎ። ዝምድናና ኣብ ዝለዓለ ደረጃ ምድያቡ ጥራይ ዘይኮነ ግን፡ ነቲ ብሓባር እንቅበሎን እንርድኦን ኣተሓሳስባ ኣብ ተግባር ከነውዕሎ ምእንቲ ናይ ሓባር ውጥን ክልህወና ክኸእል ኣለዎ። ኣርእስቲ ብኣርእስቲ። ንኣብነት ጉዳይ ጸጥታ ቀይሕ ባሕሪ ክንወስድ ንኸእል።

ቀይሕ ባሕሪ ሓደ ዓቢ ኣካል ናይዚ ጎዶቦ እዩ። እንታይ ክመስል ክኸእል ኣለዎ፤ ንዝብል ብወገንና ንምውሓስ ጸጥታን ርግኣትን ቀይሕ ባሕሪ ብዝምልከት ቅድሚ ሕጂ ዘቕረብናዮ 12 ነጥቢታት ዝሓዘ እማመ ነይሩ። ናትና ርእይቶ ወይ ዝተፈልየ ሓሳብ እዩ ኢልና እንጀሃረሉ ኣይኮነን። ስቕ ኢሉ ካብ ሓንጎልና ዝመንጨወ ዘይኮነ ንወድዓዊ ገምጋም ናይቲ ኣብዚ ከባቢ እንዕዘቦ ዘለና ኩነታት መሰረት ዝገበረ እዩ። ቀይሕ ባሕሪ ስትራቴጂያዊ ኣገዳስነቱ ልዑል እዩ። ግን ከኣ ስትራቴጂያዊ ኣገዳስነት ኣለዎ ተባሂሉ ኣራግጽ ዝበዝሐ ክኸውን የብሉን። ዝኾነ ዝመስሎ፡ ኣብዚ መጺኡ መዓስከራት ወይ ቢይዝ ክገብር እናርኣና ትም ኢልና ዓይንና ዓሚትና ክንከይድ ግቡእ ኣይኮነን። ርግጽዮ፡ ነፍሲ ወከፍ መንግስቲ፡ ነፍሲ ወከፍ ሃገር ልኡላዊ ውሳኔ ኣለዎ። ዝኾነ መንግስቲ ናይ ደገ ዘራይ ኣምጺኡ ኣብ መሬቱ መዓስከር ክገብር ይኸእልዮ። ኣብ መወዳእታ ግን ብዘባ ደረጃ ኣመታቱን ሳዕቤናቱን እንታይዮ፤ ብብወገንካ ከምኡ ምግባርኻ፡ የወጸጽኣና ድዩ፤ እንተድኣ ኢልና፡ ፍጹም ዘዋጽእ ኣይኮነን። ሶማል 3300 ኪሎ ሜትር ገማግም ባሕሪ ኣለዎ። ብግብሪ እዚ ገማግምዚ ብዘይካ ሶማላውያን ካልእ ክሕልዎን ጸጥታኡ ከውሕስን ዝኸእል ሓይሊ ኣብ ዓለምና የለን፡ ክህሉ እውን ኣይክእልን። ኣብቲ ከባቢ ዘሎ እምንን ዕንጨይትን ማይን ዝፈልጥ፡ ወዲ ሶማልዮ።

ሶማል ከም ሃገር ልኡላዊ ትካላት ምክልኻልን ጸጥታን እንተ ሃልዩዎ፡ ገማግም ባሕሩ፡ ክሊ ኣየሩ፡ መሬቱ ክከላኸል ዝኸእል ባዕሉዮ። ከምኡ ክግበር ድማ ናብኡ ዘብቅዕ ኩነታት ክፍጠረሉ ኣለዎ። ወይ ብናቱ ጸጋታት ክገብሮ ይኸእል፡ ወይ ብምትሕግጋዝ ምስ ካልኣት ክገብሮ ይኸእል። ካብኡ ንላዕሊ ግን ነዚ ገማግምዚ ክቆጸጸር ዝኸእል ዝኾነ ሓይሊ ክህሉ ኣይክእልን። ሓያላን ናይ ዓለም ኣለውዮ መጺኦም ነዚ ከባቢ ከርግኡዎ፡ ናይ ዞባ ሓይልታት ኣለዉ ከርግኡዎ እዮም ኢልካ ዝኾነን ዘይኮነን ኣተሓሳስባታት ከነምጽእ የብልናን። ጅቡቲ ናይ ገዛእ ርእሳ ዓቕሚ ክህልዎ ኣለዎ፡ ኤርትራ ናታ ዓቕሚ ክህልዎ ኣለዎ። ሱዳን፡ የመን፡ ያማን፡ ስዑድያ ነናተን ዓቕሚ ክህልወን ኣለዎ። ማየንን መሬተንን ኣየርን ባዕላተን ጸጥታኡ ከውሕሳ ክኸእላ ኣለወን። ሓቂ እዩ፡ ዓቕሚ ይሓትት እዩ። ጸጋታት ይሓትትዮ። ንነፍሲ ወከፍ ግን ናይ ገዛእ ርእሱ ዓቕሚ ክፈጥር ዕድል ክወሃቦ ክኸእል ኣለዎ። ኣኸኣሊ (Enabling) ዝኾነ ዕድል ክፍጠረሉ ክኸእል ኣለዎ። እዚ መሰረታዊዮ። ነዚ

ሐቂዚ ሰጊርካ ብዘራያት መሬትካ ክትሕሉ፡ ገማግም ባሕርኻ፡ አየርካ ጸጥታኡ ከተውሕስ ዝበሃል ነገር ኣብ ሓሳብና እውን ክህሉ የብሉን። ካብኡ ዝበለጸ ኣተሓሳስባ ወይ ኣማራጺ ከምጽእ ዝኸኸል ሰብ እንተሎ ሓሳቡ ክንሰምዕ ንኸኸል ኢና። እዚ ኣይኣክልንዩ። እዚ ቦታዚ ኣህጉራዊ መንገዲ ማይ ስለዝኾነ፡ በበይንና ከነውሕሶ ኣይንኸኸልን ኢና፡ እንተተባሂሉ፡ ኣብ ካልኣይ ጽፍሒ ክብ ክንብል ንኸኸል። ናይ ኩለን ሃገራት እዚ ከባቢ ስምምዕ ይህሉ፡ ጥምረት ፈጠረን ብሓባር ነዚ ኣህጉራዊ መንገዲ ማይ ከውሕስኦ ምእንቲ፡ ናተን ናይ ገዛእ ርእሰን ናይ ምክልኻል ብቕዓት፡ ልኡላዊ ትካላት ከሐይላ ጥራይ ዘይኮነ፡ ድምር ናይ ትካላተን ነቲ ሓይለን እውን ስለ ዘራብሕ፡ ኣብ ካልኣይ ጽፍሒ በዚ መገዲዚ ክሰርሓ ይኸኸላ። የለን፡ ኣይፋሉን እዚ ክልተ ጽፍሕታት'ውን ኣይኣክልንዩ፡ ዓቕሚ የብልኩምን፡ እዝን እዝን ኩነታት ኣሎ እሞ፡ ልዕሊ ዓቕምኹም እዩ፡ ንሕና እውን ምትእትታው ክንገብር ኣለና፡ እንተ ተባሂልና ሓሳባቶም ክንሰምዕ ንኸኸል። ኣድላዪ እንተኾይኑ ከኣ፡ ሕጊ ብዘፍቅዶ፡ ባይቶ ጸጥታ ይኹን ካልኣት ኣህጉራዊ ውድባት ብዝተሰማምዓሉ መሰረት፡ ተወሳኺ ካልእ መካኒዝም ምፍጣር ይከኣል። ቅድሚ ዝኣገረ ግን ባይታና ኣደልዲልና፡ ናይ ሓባር ጥምረት ፈጠርና ከባቢና ባዕልና ከነውስሖ ኣለና።

ንናትና ሰላምን ርግኣትን ጥራይ ዘይኮነ፡ ናይ ዓለም መተሓላለፊ ማይ'ውን ስለ ዝኾነ፡ ውሕስነቱ ኣብ ምርግጋጽ ብቀዳምነት ሓላፍነት ክንስከም ዘለና ንሕና ኢና። ኣብዚ ቦታዚ፡ ዘይሕጋዊ ንግድ፡ ኮትሮባንዶ ናይ ሓሸሽ፡ ዝተፈላለየ ካልኣት ዘይሕጋዊ ንጥፈታት ክካየዱ ከነፍቅድ የብልናን። ኣብ መመሬትና ነናይ ገዛእ ርእሰና ልኡላዊ ስርዓትን ዓቕሚን ስለ ዘለና፡ በዚ ዕላማዚ ክንሰርሕ ኣለና። በይንና ክንገብሮ ኣይንኸኸል ኢና ኣብ ዝበሃለሉ ከኣ፡ ሓቢርና ንሰርሓሉ፡ ንተሓጋገዘሉ። ኣይከኣልንዩ እንተ ተባህለ'ውን ከምቲ ኣቐዲመ ዝገለጽኩዎ ሳልሳይ ምርጫ ኣሎ። ከምዚኦም ዝኣመሰሉ ሓሳባት ናትና ጥራይ ድዮም እንተድኣ ኢልና፡ ናትና ጥራይ ኣይኮነን። ናይ ኩላትና ሓሳብ'ዮም። ኣብ መወዳእታ ከኣ ነቲ ዞባዊ ወይ ጎደቦኣዊ ርግኣት እንብሎ፡ ቀንዲ ዋሕሱ ንሱዩ። ኣብ ነፍሲ ወከፍ ልኡላዊ ሃገር ዘይሕጋዊ ምንቅስቃሳት እንተሎ፡ መዕገቲ ክግበረሉ ክኸኸል ኣለዎ። እቲ ዝምልከቶ ልኡላዊ ስርዓት ናቱ ሓላፍነት ክስከም ኣለዎ። ኣይፋሉንከ ብሓባር።

ሽብራዊ ምንቅስቃሳት ኣሎ፡ ከምዚ ዝኣመሰለ ብዓለም ደረጃ ዝኸይድ ናይ ሸርሒ ምንቅስቃሳት ኣሎ'ሞ፡ ንኡ ክንምክቶ እንተ ተባሂሉ ተሓጋጊዝና ንሰርሕ። ዘይንተሓጋገዘሉ ምክንያት የለን። ንኹልና እሙን ባይታን እሙን ሃዋሁውን ዝፈጥረልና እዩ። ድሕሪኡ ልምዓት ኢልና ክንዛረብ ንኸኸል። ናይ

ትሕተ ቅርጹ፡ ቀረጠባ፡ ወፍሪ ምትሕግጋዛት መደባትና ብውሑስን ዘላቂን መገዲ ከነተግብር ንክእል። ዝተፈላለየ ናይ ማሕበራዊ ኣገልግሎት መደባትውን ከነወሃህድ ንክእል። እዚ ክንገብር ግን ምስ መሻርኽትና ብቐጻሊ ክንመኻኸረሉ ዘለና እዩ። ኣብቲ ምምኽኻር ከይተላዕለ ዝተርፍ ኣርእስቲ የለን። ካብኡ ናብኡ ግን ገሊኡም እዋናውያን ጉዳያት ስለዝኾኑ፡ ቀዳምነት እንህበም ኣለዉ።

ኣብዚ ሕጂ እዋን፡ ኣብ ሱዳን፡ ደቡብ ሱዳን፡ ሶማሊ፡ የመን፡ ኢትዮጵያ፡ ኣብ ቀይሕ ባሕሪ ዘሎ ኩነታት፡ ኣብ ርግኣት ናይዚ ከባቢ ዘውርዶ ዘሎ ሃሲያ ካብ ዝኾነ ሰብ ዝተሰወረ ኣይኮነን። ናይ ደገ ምትእትታዎት ዘምጽኦ ዘሎ ጸገምውን ቀሊል ኣይኮነን። እዚ ኩላትና ክንነቕሓሉ ዘለና እዩ። ነቲ እንደልዮ ርግኣት ንምምጻእ ከኣ ኩላትና እጃምና ነበርክተሉ። ግብጽን ስዑድያን ኣበርክቶ ክገብራ ይክእላ እየን። ናትና ዓቕሚ ኣጋኒንና ንርእዮ እኳ እንተዘይኮንና፡ ብዓቕምና ክንገብሮ ንክእል ኣበርክቶ ኣሎ። ንሓዋሩ ናብ ገዚፍ ናይ ልምዓት መደባት ከምርሓና ዝክእል ጐደና ንምጽራግ እምበኣር ቅድም ቀዳም ኣረኣእያታትና ከነቀራርብ ኣለና። ብመትከል ምስምማዕ ጥራይ ዘይኮነ ድማ፡ ብግብሪ ንኡ ዘስርሕ ውጥናት ኣብ ባይታ ኮፍ ኣቢልና በብዓቕምና እጃምና ከነበርክተሉ ኣለና። ጽላት ብጽላት እናተመኻኸርና ንሰርሓሉ። ንግዳዊ ዝምድናታትና ከመይ ክኸውን ኣለዎ፤ እንታይ ክንሸይጥ ንክእል፡ ዘለናን ዘለኩምን እናተባህለ ክስርሓሉ ይክእል። ብኸምዚ ድማ ናይ ቁጠባ ሓይልና፡ ኣፍራይነትና፡ ሰደድና፡ እትዋትና፡ ምህርትና እናዕበና ንክይድ። ንካልእ ዓለም እውን ክንጽንብር ንክእል። ቅድሚ ገደብ ግን ንርግኣትና ዝሕግዝ ሓሳባት እናምጽኣና፡ ንኡ መሰረት ገይርና ብምትሕብባር ሰላምን ርግኣትን ከባቢና ከነውሕስ ኣለና። እዚ ምስ መሓመድ ቢን ሳልማን ብቐጻሊ ንዛረበሉ እዩ። ምናልባት ሓንሳእ ሓንሳእ ካልእ ጉዳያት ስለዝመጠና ዘሎ ናይ ምምኽኻር ዕድላትና ብግዜ ይነውሕ ይኸውን። ብዝተኻእለ መጠን ግን ኣብ ዝሓጸረ ግዜ እናተራኽብኻ ምምኽኻር ጽቡቕ እዩ። ኣብ ክንዲ ኣብ ሓፈሻዊ ኣርእስቲ ዝኸውን ከኣ፡ ኣብ ጭቡጣት መደባት ንዛረብ። ነዚ ጉዳይ'ዚ ክዘርጉ ዝደልዩ ኢዶም ዘእትዉ ናይ ደገ ሓይልታት ኩሉ ሳዕ ኣለዉ። ዝምድናና ብግብሩ ከይምዕብል ምእንቲ መሓሸከሪ ምስምሳት ዘምጽኡ ኣለዉ። ብግብሪ ንርእዮ ዘለና እዩ።

ኣብ ሱዳን፡ ኢትዮጵያ፡ ሶማሊ፡ የመን ዝግበር ዘሎ ምትእትታዎት፡ ኣብ ቀይሕ ባሕሪ ብዝተፈላለየ መንገዲ ዝግበር ዘሎ ምትእትታዎት ግሁድ እዩ። ነዞም ጉዳያት እዚኣቶም ክንኣልዮም ክንክእል ኣለና። ባህ ኢሉኒ ባህ ኣይበለንን፡ ጽባሕ ድሕሪ ጽባሕ ክገብሮ እየ ዘይኮነ ቐጻሊ ክንመኻኸረሉ ዘለና እዩ። ክንሰርሓሉ እንክእል ውጥናት ከኣ እናራቕቕና ንክይድ። ርግኣት፡ ሰላም፡

ክበሃል ከሎ ቅድሚያ ኩነት እምበር ንገዛእ ርእሱ ዕላማ ወይ ሸቶ አይኮነን። ልምዳት፡ ራህዋን ዘላቂ ዕብዮትን ንምምጻእ ዘድሊ ቅድመ ኩነት እዩ። ሰላምን ርግኣትን አረጋጊጽና ደባትና፡ ማያትና፡ መሬትና ብብቕዓት ክንሕሉ እንተኽኢልና፡ ንሓዋሩ ንልምዓት ውሑስ ሃዋህውን ባይታን ዝፈጥር እዩ። ኣብ ክንዲ በበይንኻ ከኣ፡ ምሕቡር ዓቕሚ አራባሒ ሓይሊ አለዎ። ምስ ካልእ ዓለም ክትራኽብን ክትተሓጋገዝን እውን ዝበለጸ ዕድል ይፈጥረልካ። እዚ ምስጢር አይኮነን ብቀጻሊ ክንዘራረበሉ ዝጸንሓና እዩ። ምስ ግብጽን ስዑድያን እንዛረበሎም ጉዳያት ዝጸንሓና ጽምዶታት ነዚ ዕላማዚ ዘገልግል እዩ። ናትና ፍሉይ አጀንዳ አለና፡ እዚን እትን ክንገብር ኢና ዝብል ኣብ ሓንጎልና አእቲናዮ እውን አይንፈልጥን። ብዛዕባ ሱዳን ዘለና ተገዳስነት ሓድሽ አይኮነን። ናይ በይንና አጠማምታ እውን አይኮነን። እዘን መመጺኣን ሓዊ እናወልዓ ነዳዲ ዝኸዕዋሉ ዘለዎ ናይ ደገ አእዳው መአደቢ ክንገብረለን አለና። ዋላ እቲ አቕዲሙ ክጥቀስ ዝጸንሐ ናይ ሱዳን ሽግራት ንምፍታሕ ዝዓለመ ተበግሶታት ይሃሉ፡ ንሕና ከም ሓደ ጎዶቦ ሽግራትና ባዕልና ክንፈትሕ ስለንኽእል፡ ናይ ሱዳን ኩነታት ሓደ ብሓደ መደባት አውጺእና ንስርሓሉ ጉዳይ እዩ። ኣብዚ ንፈላለዩሉ ወይ ንረሓሓቕሉ አርእስቲ የለን። ናይ ካልኣት ምትእትታው ናይ አጠማምታን ተበግሶታትን ፍልልይ ከምጽእ ጸኒሑ እኳ እንተኾነ፡ ኣብ መንጎናን ኣብ መንጎ ስዑድያን ግብጽን ካልኣት ኣብዚ ከባቢ ዘለዉን ኣብ ትሕቲ ዝኾነ ይኹን ኩነታት ካብቲ ክወንነት ወጻኢ እንሓስበሉ መደብ ስለዘይጸንሐ፡ ጽቡቕ ንኽይድ አለና ክንብል ንኽእል።

ከምዚ ክብሃል እንከሎ ቀሊል ስራሕ አይኮነን። ከምዚ ዓይነት ጥምረት ምፍጣር፡ ብባህጊ፡ ብድሌት ጥራይ ዝመጽእ አይኮነን። መስዋእቲ ዝሓትትዮ፡ ግዜ ዝሓትትዮ፡ ቀሊል ዓቕብ አይኮነን። አድካሚ ክኸውን ይኽእል እዩ። ልዕሊ ኩሉ ድማ ነዚ ክትገብር ዝኾነ ድንብርጽ ዝብለካ ነገር ክህሉ የብሉን። ምኽንያቱ ኣብኡ ዝኣቱ ዘሎ አእዳው፡ ዝጠፍእ ዘሎ ገንዘብ፡ ዝግበር ዘሎ ውዲታት መወዳእታ የብሉን። ማዕረኡ ጌንካ ክትምክት ምእንቲ፡ ናይ ምትሕብባር ናይ ጥምረት ዓቕምኻ ከተደልድሎ አለካ። እዞም ኢዶም ዘእትዉ ዘለዉ ሓይልታት መንዮም፡ ከመይ ገይሮም እዮም ዝኣትዉ ዘለዉ፡ ንምንታይ ዕላማ ንገዛእ ርእሱ ካልእ አርእስቲ እዩ። ኣብ መወዳእታ ናትካ ናይ በይንኻ ባህጊ ጥራይ ዘይኮነ፡ ሕቡር ባህጊ ገይርካ ክትስርሓሉ ስለ ዘለካ፡ ቀጻሊ ምምኽኻር ቀጻሊ መደባት ምስራዕን ምምዕርራይን ምምሕያሽን የድሊ። እዚ ትማሊ ዝገበርናዮ ዑደት መቐጸልታ ናይቲ ነዊሕ ጉዕዞ እዩ። ኣብዘን ዝሓለፉ 14 ዓመታት ዘካየድናዮ ቀጻሊ ምምኽኻር ድማ፡ ሎሚ ፍረኡ ብግብሪ ንርእዮ አለና። ሕጂ ናይ ሓባር መረዳእታ፡ ናይ ሓባር አጠማምታ አሎና። ኩልና ድማ ዓቕምና እጃምና ነበርክትአለና። ግን ኣኻሊ አይኮነን።

ገና ጉዕዞ አሎና፡ ብድሆታት አሎና፡ ክንከዶ ኢና። እዚ ናይ ቀረባ እዋን ዑደት ኣብ መወዳእታ ናይ 2025 ስለ ዝነበረ፡ ኣብ 2026 እንታይ ክግበር ከም ዝከኣል ሓፈሻዊ መረዳእታ ወሲድና አለና። ንኡ ዘድሊ ምድላዎት ገይርና፡ ኣብ 2026 ክንውድኡም ዘለና፡ ምስ ዞባዊ ርግኣት ዝተሓሳሰሩ ጉዳያት አለዉ። ኣይከጸግሙናን እዮም ኣብ ዝብል መደምደምታ ድማ በጺሕና አሎና።

• ክቡር ፕረዚደንት፡ ናብ ዘቤታዊ ጉዳያት ክንሰግር። ኣብ ትሕቲ ዝኾነ ይኹን ኩነታት ቀዳምነትና ልምዓት ምጻኑ ደጋጊምካ እትገልጽ እዩ። ኣብ ዝሓለፈ ቃለ መጠይቕ፡ ሃገራዊ መደባት ልምዓት በብጽላቱ ኣድማዕነቱ ንምሕያል ኣብ 2026 ኣብ ሽዱሽተ ዞባታት ዝተኸፋፈለ፡ ሰፊሕን ውዳብን ሱታፌ ህዝቢ ኣበርክቶ ዝገብረሉ መደባት ተታሒዞ ከም ዘሎ ገሊጽካ ነይርካ። ንትግባረኡ ብዝምልከት እንታይ መብርሂ ትህበና፤

ከምቲ ኣቐዲመ ክጠቐሶ ዝጸናሕኩ ልምዓት ቅድመ ኩነት ኣለዎ። ቅድመ ኩነቱ ሰላምን ርግኣትን እዩ። ንሰላምን ርግኣትን ኣብ ሓርነታዊ ቃልስና ዝኸፈልናዮ መስዋእቲ ቀሊል ኣይነበረን። ብዛዕባ ልምዓት ክንዛረብ ቅድም ናጽነትና ከነረጋግጽ የድልየና ነይሩ። ኣብ ግዜ ቃልሲ እውን እንተኾነ ናይ ልምዓት ስርሓት ኣይተወንዘፈን። ቀዳምነት ዝስራዕ ዕማም ግን ነቲ ዝነበረ ናይ መግዛእቲ ኩነታት ምእላይ እዩ ነይሩ። መስዋእቲ ከፊልና ናጽነት ኣምጺእና። ናጽነት ግን ቀሊል ኣይኮነን። ናጽነት ካብ ሓርነታዊ ቃልሲ ይኸብድ። ኣብ ሓርነታዊ ቃልሲ እተን ሕርያታት ውሑዳትን ቀለልቲን እየን። ንኣታተን ክትሰርሓለን ዘጸግም ነገር ኣይኮነን። ሃገር ምህናጽ ብግዜ፡ ብንዋት፡ ብጸጋታት፡ ብዝተፈላለየ ካልእ ረጅሒታት ቀሊል ኣይኮነን። ብሕልፊ ኣብዚ እንነብር ዘለና ተሃዋሲ ኣከባቢ ወይ ዞባ ቀሊል ብድሆ ኣይኮነን። ንሕና ውሽጣዊ ርግኣት አሎና፡ ኣብ ህንጻት ሃገር ካብ ካልኣት ብተዛማዲ ዝሓሸ ቦታ ኣሎና ኢልና ክንዛረብ ንክእል ንከውን። ግን ብእኡ ቀሲንና ኩሉ ነገር ከነቃልሎ ኣይንክእልን ኢና። ዘለና ሰላምን ርግኣትን ብዘላቕነት ከነውሕሶ ምእንቲ፡ ምስ ከባቢና ብምውህሃድን ጥምረት ብምፍጣርን ክንሰርሕ ንግደድ

ኢ.ና። እዚ እናገበርና ግን እቲ ዝዓበየ ኣተኩሮና ኩሉ ሳዕ ኣብ ልምዓት ክኸውን ኣለዎ። ናይ ልምዓት መኸተና ኣብ ትሕቲ ዝኾነ ይኹን ኩነታት ፍጹም ዘይ ውን ዘፍ እዩ። በዚ ከምዚ ዝኣመሰለ ጸገም ኣሎ። በዚ ኩነት ኣሎ። ኣበይ ከነረ ኻኸኸ በሉ፡ ኣይጥዕመናንዮ ኢልና እነወንዝፎ ጉዳይ ኣይኮነን። በቲ ዓለማዊ፡ ዞባዊ ዝበሃል ኩነታት ተጨቢጥና ወይ ብኡ ተቐይድና ካብ ናይ ልምዓት መደባትና ኣይንበኩርን ኢና። ‘ብዕራይ ናብ ዘበለ የብል ዕርፊ ኣጽንዕ’ እዩ ኣብ መወዳእታ። ልምዓት መተካእታ የብሉን። ንጽባሕ ይጽንሓለይ ኢልካ ትገድፎ ኣይኮነን። ኣብ ትሕቲ ዝኾነ ይኹን ዓይነት ኩነታት፡ ካብ ስራሕ ከይበኹርና ብቐጻሊ ዓቕምን ብቐዓትን እናደለብና ክንከይድ ክንክእል ኣለና። ብዘይ ከምኡ ነቲ ብድሆታት እንብሎ ክንሰግሮ ኣይንክእልን ኢና። ርግጽዮ ኣብ ነፍሲ ወከፍ መድረኽ ቀዳምነታት ክህልዉ ይክእሉ እዮም። እቶም ቀዳምነታት ገሊኦም ምስቲ ኩነታት ክገባበጡ ክቀያየሩ ይክእሉ ይኾኑ።

ግን ኩሎም ናይ ልምዓት መደባት ዝውንዘፉ ኣይኮነን። ትሕተ ቅርጺ ካብ 2025 ናብ 2026 ንሰጋገረሉ ዘለና መድረኽ ናቲ ፍሉይ ባህርያት ኣለዎ። ናይዚ መድረኽዚ ቀዳምነታትና ከኣ ቅድም ቀዳድም ኣብ ትሕተ ቅርጺ እዩ። ዓበይቲ ናይ ትሕቲ ቅርጺ ማለት ህንጻት ጽርግያታትን ካልእን ውጥናት ኣምጺእና ክንሰርሕ ጸኒሕና ኢና። ብዙሕ ዓሚምና ክንከውን ንክእል ግን፡ ከምቲ ንደልዮ ኣይኮነን። ጽርግያታትና ሓባጥ ጎባጦም፡ ዓቕብ ቁልቁሎም፡ ምጽባቦም፡ ዝተፈላለዩ ኣሉታዊ ጎድኒታቶም ኣብ ግምት ኣእቲኻ ክመሓየሹን ናብ ዝበለጸ ደረጃ ክሰጋገሩን ዘለዎም እዮም። ጽርግያ ኣብ ልምዓታውን ቁጠባውን ዕብየት ዝህልዎ ግደ ቀሊል ኣይኮነን። እዚ ትሕተ ቅርጺ ናይ ምምሕያሽ መደባት፡ ንብዙሕ ካልእ መደባት እውን ከጸፍፈልና ምእንቲ፡ ናይዚ መድረኽዚ ዝዓበየ ቀዳምነትና እዩ። ቅድሚ ሕጂ ዝሰራሕናዮ፡ ክንሰርሖ መዲብና ዘይሰራሕናዮ ኩሉ ከም ብሓድሽ ከለሰና፡ ዘድልየና ጸጋታት ኣጎሳጎሶና ኣብዚ ዓመትዚ ምምሕያሽ ትሕተቅርጺ ቀዳምነት ሰሪዕና ክንሰርሓሉ ኢና። ዘበታዊ ጽርግያታት ጥራይ ዘይኮነ፡ ምስ ጎረባብትና ዘራኽብና ጽርግያታትውን ከነማዕብሎ ኣለና። ዛጊት ሰሪሕናዮም ዘለና ክንንዩተሎም የብልናን። ካብኡ ንላዕሊ ዓበይቲ ስርሓት ክንሰርሕ ንክእል ኢና። ከከም ኣገዳስነት ናይቲ ጽርግያታት ብዓይነት፡ ብስፍሓት፡ ምምሕያሽም ኣብዚ ዓመትዚ ቀዳምነት ሂብናዮ ዘለና ዕማም እዩ። ናይ ቅጥራን ጽርግያታት ጥራይ ዘይኮነ፡ ናይ ሓመድ ጽርግያታትውን ኣሳልጦ ኣብ ምፍጣር ኣገደሱቲ እዮም። ብፍላይ ነቶም ኣብ ዝተዋሰነ ከባቢታት ዘለዉ ዜጋታትና ዕድል ስለ ዝፈጥር ብኡ መንጽር ጠሚትና እንሰርሓሉ እዩ።

ዛጊት ተጠርቶ ዘሎ ብቕዓትን አወዳድባን፡ ናይ ማሺነሪ ኢኩፕመንት፡ ማተርያል ዓቕሚ፡ ካብ ናይ ዝሓለፈ ዓመታት ብዝሓየለን ብዝሰለጠን መልክዕ፡ ነዚ ዕላማታት እዚ ክሰርሕ ኣለዎ ተባሂሉ ዝወጸ ኣብ 2026 ዝትግበር ዝርዝር መደባት ናይ ትሕተ-ቅርጺ ኣሎ። ንኡ ዝኸውን ጸጋታት ስሚንቶ፡ ቴንዲን፡ ዓበይቲን ንኣሽቱን ማሺነሪታት፡ መካይን፡ ኣብ ኢድና ዘሎን ካልእን ኣጎሳጉሶና፡ ዘለና ጉልበት ብዝበለጸ አወዳድባ ኣዋፊርና፡ ኣብዚ ዓመት'ዚ ከነተግብሮ ተበጊስናሉ ዘለና እዩ። ልምዓት ማይ ድሕሪ ትሕተ ቅርጺ ዝመጽእ ማይ እዩ። ማይ ቅድም እውን ክስራዕ ዝግብኦ እዩ። ወሳኝነት ማይ - ንዝሰተ፡ ንጽፊት ንሕርሻ ድዩ ንኢንዱስትሪ ርዱእ ኮይኑ፡ ኣብ ዝሓለፈ መድረኻት ቅድሚ ኩሉ ሰሪዕና ክንሰርሓሉ ዝጸናሕና እዩ። እቲ ዝተሰርሐ ግን እኹል ስለዘይኮነ፡ ናይ ማይ መደባትና እውን ምስ ቀዳምነታት ተሰሪዑ ብቐጻሊ ክሰላሰል ዘለዎ እዩ። ካብቲ ዛጊት ሰሪሕናዮ ዘለና ናብ ዝለዓለ ደረጃ ክድይብ ክኸእል ኣለዎ። ምስ ዘሎ ምዕባላታት ናይ ቴክኖሎጂ፡ ኣብኡ ከነተኣታትዎ ዘለና ብዙሕ ነገራት ኣሎ። ናይ ማይ ልምዓት መደባት ክበሃል እንከሎ፡ እቲ ዝዓበየ ስራሕ ፍወሳ ማይ ክፃታት እዩ - ካቕመንት ትሪትመንት። ምዕቃብ ማይን ሓመድን እንብሎ ዕማም። እዚ ዕማም'ዚ ብስነ ፍልጠታዊ መንገዲ፡ ብጂኦሎጂስ ጽቡቕ መጽናዕቲ ተኻይዱሉ፡ ኣብ ኩሉ ስንጭሮ፡ መንቀራቕሮ፡ ጸድፊ፡ ጎልጎል፡ ከትሪ፡ ዛላ፡ መትረብ፡ ራህያ፡ ንኣሽቱ፡ ማእከሎት ዓበይቲ ዲጋታት እናሰራሕካ፡ ማዕረ ማዕረኡ ሃብቲ ገረብ እና'ሰሰንካ፡ ዋሕዚ ማይ እንቁጻጸረሉ ኩነታት ክንፈጥር ኣለና።

ኣብ ትግባረኡ ድማ፡ እዝን እትን ብልጫታት ክህበና ይኸእል እዩ እናተባህለ ብቐዳምነታት ይሰራዕ። ዓበይቲ ከዘንቲ ማይ ትሕተ-ቅርጺታት ምስራሕ ንበይኑ ኣኻሊ ኣይኮነን። በዚ ክገልጸ ዝጸናሕኩ ሰፊሕ ናይ ማይ-ክፃ ፍወሳ ስራሓት ክስነ ክኸእል ኣለዎ። መደባት ምግራብ እውን ምስኡ ዝኸይድ እዩ። በዚ መገዲ'ዚ ናይ ማይ ምቑጽጻር ዓቕምና ክሕይል ይኸእል። ማዕረ ማዕረኡ ከኣ እንጥቀመሉ ቴክኖሎጂ እናማዕበለ ክኸይድ ኣለዎ። ዝዓቕርናዮ ማይ ኣብ ኣጠቓቕማኡ ዝበለጸ ቴክኖሎጂ ኣታኣታቲና፡ ብዝለዓለ ናይ ምቑጽጻር ኣገባባት፡ ኣድማዕነቱ፡ ኣፍራይነቱ ከም ዝዓቢ ክንገብር ኣለና። ኣብ ምብጽጻሕ ማይ ዘገልግል መትረባት፡ ሻምብቆታት፡ ኣብ ኩሉ ከባቢታት ኣብ ዝበለጸ ደረጃ ከነብጽሖ ኣለና።

ኣብዚ ዕማም'ዚ ቅድም ቀዳድም፡ ነቲ ተዋሲኑ ዘሎ ክፍሊ ሕብረተሰብና፡ ጽሩይ ማይ ንጎረርኡ፡ ንጽፊት፡ ንሕርሻ፡ ንጥሪት ከነቕርበሉ ክንከእል ኣለና። ካብ ዒላ ድዩ፡ ካብ ወሓይዝ፡ ብኸመይ ከከም ኩነታቱ። እንተላይ ካብ ባሕሪ ጨው እናጸረና፡ ጽሩይ ማይ እንቕርበሉ ኩነታት ክንፈጥር ኣለና። እዚ

አካል ናይቲ ብደረጃ ሃገር ዘለና ገፊሕ ናይ ማይ ልምዓት ስትራቴጂ እዩ። ሓድሽ ምህዞ የብሉን። ቅድሚ ሕጂ እውን ክዝረበሉን ክስርሓሉን ዝጸንሐ እዩ። ምክንያቱ ማይ ከይሓዝካ ዝዝረብ ናይ ልምዓት ኣርእስቲ ክህሉ ኣይክእልን። ስለዚ ን2026 ኣብ መደባት ምስሳን ሃብቲ ማይን ፍወሳ ማይ ክያታትን፡ ኣብ መከፋፈልን መበጻጽሕን፡ ኣብ ቴክኖሎጂዊ እታው፡ እዚኣን እዚኣን ክንገብር ኣለና ተባሂሉ ዝተታሕዘ መደብ ኣሎ። ምስቲ ንሓዋሩ ክንሰርሐ ዘለና፡ እዚ ናይ 2026 ሓደ ንእሽቶ ክፋል ናይቲ ገፊሕ ስትራቴጂናዩ።

ጸዓት

ድሕሪ ማይ ዝመጽእ፡ ጸዓት ወይ ኤለትሪክ እዩ። ኣገልግሎት ኤለክትሪክ ኣብቲ መጀመርታ ብሕርጊኅ ፈለመ። እንተኾነ ብዘዕግብ መንገዲ ኣይማዕበለን ጥራይ ዘይኮነ፡ ተዳኺመ እዩ ጸኒሑ። ንዘቤታዊ ኣገልግሎት ድዩ፡ ንኢንዱስትሪ፡ ንሕርሻን ካልኣት ዝተፈላለዩ ናይ ልምዓት መደባትን እኹልን ብቐፅን ኣገልግሎት ኤለትሪክ ኣይጸንሐን። ዛጊት ኣካይድናዮ ዘለና ስራሕ ምጽግጋን ጥራይ እዩ። ኣብ ዝሓለፉ ሰለስተ ኣርባዕተ ዓመታት ግን ሓደ ጥሙር ማስተር ፕላን ክህልወና ኣለዎ ተባሂሉ ክስርሓሉ ጸኒሑ ኣሎ። ሓደ ሃገራዊ መርበብ ወይ ግሪድ ክንገብር ኣየዋጸጽኣናን እዩ፡ ናብ ኩሉ ከባቢታት ናይዛ ሃገር ዝባጻሕ ናይ ኤለትሪክ ኣገልግሎት ኣብ ክንዲ ምግባር፡ ኣብ ንኡስ ርባባት (ሚኒ ግሪድስ) ዝተኸፋፈለ ስርዓት ክህልወና ኣለዎ፡ ነፍሲ ወከፍ ከባቢ ናቱ ናይ ገዛእ ርእሱ ብቐፅ ናይ ኤለክትሪክ ኣገልግሎት ክህልዎ ክክእል ኣለዎ ተባሂሉ፡ ብኡ መሰረት ኣብ መስርሕ ዘሎ መደባት ኣሎ። ብደረጃ ሃገር 12 ንኡስ ርባባት ከም መበገሲ ክህልወና እዩ - እቲ መደብ። እዞን ሚኒ ግሪድስ ርእሱን ዝኸኣላ መመንጨዊ ትካላት እየን። ምምንጫው ጸዓት ወይ

ኤለትሪክ ግን ብኸመይ መንገዲ፤ ዝተፈላለዩ ተኸእሎታት ኣሎ። ረስናዊ ወይ ተርማል ዝበሃል ኣሎ - ብጀነረተራት ገይርካ ነዳዲ እናህለኸካ እትፈጥሮ። ንሱ ግን ንሓዋሩ ኣየዋጸጽኣናን እዩ። ወጸኢታት ዘውሕደልና፡ ዘላቂን ኣድማዒን ኣገልግሎት ኤለትሪክ ክንገብር ዘኸእለና ካልእ መመንጨዊ ዕድላት ክንርኢ የድልየና። ተሓዳሲ (ረኒዋብል) ዝበሃል ምስ ግዜ እናማዕበለ መጺኡ ኣሎ። ስለዚ ነቲ ረስናዊ መተካእታ ክኸውን ዝኸእል እተዳቐለ መመንጨዊታት ክንጥቀም ኣለና። ሓደ እቲ ጸሓያዊ እዩ፡ ንፋሳዊ እውን ክንውስኸሉ ንኸእል። ንሓዋሩ ከኣ ጂኦተርማል ኣሎ። ኣብዚ ዓቢ ስንጭሮ (ሪፍት ቫሊ) ዝበሃል ቦታ፡ ዕቕር ናይ ጂኦተርማል ዓቕሚ ኣሎ፡ ገና ኣይተጠቐምናሉን፡ ገና ኣይማዕበለን። ክንጥቀመሉ ኣለና። ካብኡ ሓሊፍና እውን ኑክለር ክንጥቀም ንኸእል ኢና። እቲ ዘገርም፡ ቀደም መዓስከር ቃኘው ኣብ ኣስመራ ክምስረት እንከሎ፡ ሽዑ ኣመሪካውያን ዘካየዱዎ መጽናዕቲ ነይሩ። ናይ ሓሙሽተ ሜጋ ናይ ኑክሌር መመንጨዊ ጸዓት ኣብ ኣስመራ ከተኸሉ ሓሳብ ነይሩዎም። ነቲ ሽዑ ዝነበረ ናታቶም ናይ ጸዓት ብድሆታት ንምፍታሕ። እዚ ተኸእሎ'ዚ እውን ርሑቕ እዩ፡ ኣይነርክበሉን ኢና ንብሎ ኣይኮነን።

በዚ ሒዝናዮ ዘለና መደብ መሰረት፡ ቀዳማይን ናይ ቀረባን ታርጌትና 360 ሜጋ ምምንጫው እዩ። ኣብ ኩሉ ከባቢታት ሃገር 12 ሚኒ ግሪድስ ይህልወና። ሓደ ሚኒ ግሪድ፡ ኣብ ሓደ እግሪ እኳ እንተዘይኮነ፡ ብንእሽቶ ጀሚሩ 30 ሜጋዋት ናብ ዘመንጨወሉ ዓቕሚ እናዓበየ ይኸይድ። ኣብ መወዳእታ እዚ ንኡሳን ርባባት፡ በበይኑ ተነጻጺሉ ዝኸይድ ኣይኮነን። ንሓድሕዱ ተለጋጊቡ ሓደ ሃገራዊ ግሪድ ክኸውን ኣለዎ። እዚ ሕጂ ዝስራሕ ዘሎ ናብቲ ሃገራዊ ግሪድ መብጽሒ ቀዳማይ ስጉምቲ እዩ። ነቲ ርባባት ኩሉ ድሕሪ ምልጋብና፡ ብ360 ሜጋዋት ጀሚርና ዓቕሙ።

ናብ 2000 ሜጋ ዋት ከነደይቦ እዩ - እቲ መደብ። እዚ ናይ ጸዓት መደብ፡ ዘድሊ ማስተር ፕላን ተዳልዩሉ ይሰርሓሉ ኣሎ። ብኸመይ፡ መዓስ፡ ንዝብል እውን ናይ ግዜ ሰሌዳ ኣለዎ። ብኡ መሰረት ኣብ ትግባረ'ዩ ዝርከብ። ኣብ መንጎ ምናልባት ዝበለጸ ሓሳባት ከተምጽእ ትኸእል፡ ሓዲሽ ቴክኖሎጂ እውን ከተታተሓታቱ ትኸእል። ነዚ መደብ'ዚ ምቕልጣፍ ሓደ ካብ ቀዳምነታትና እዩ። ክትዛረበሉ ቀሊል እዩ። ብግብሪ ክትሰርሓሉ ግን፡ ጸወታ ኣይኮነን። ልዕሊ ኩሉ ንኡ ዝኸውን ሞያዊ ክኢላዊ ዓቕሚ ሰብ የድሊ። ኣብዚ ዓውዲ'ዚ ክእለት ወሳኒ እዩ። ምወላ ተረኺቡ ኣሎ፡ ቴክኖሎጂ ካብ ዝኾነ ቦታ ክንገዝእ ንኸእል ኢና ኢልካ ትገብር ነኣይኮነን። ንኡ ከተካይዶ፡ ዘላቕኑቱን ዕብዩቱን ከተረጋግጽ፡ ክትጽግኖን ክትከናኸኖን ዘኸእለካ ሞያዊ ብቕዓት ከተጥሪ ኣለካ። ቅድሚ ሕጂ መፈተኒ ኢልና ኣብ ጽርግያታት ዝተኸልናዮ ናይ ሶላር

መብራህቲታት ነይሩ። ብኡ ተአማሚንካ ናይ ጽርግያ መብራህቲ ኣሎና ኢልካ ክትዛረብ ኣይትክእልን። ነቲ ሓዲሽ ቴክኖሎጂ መላለዱን ብዕምቂት መፍለጢን ክኾነና ይክእልዩ ተባሂሉ ዝተኣታተወ እዩ። ንኡ ዝበቅዕ ዓቕሚ እውን ከነጓጎሩስ ኣለና እናተባህለ ክስርሓሉ ጸኒሑ ኣሎ።

ኣብቲ ካልእ ጽላታት

ኣብዞም ኩሎም ዝጠቐስኩዎም መደባት፡ ኣብ ትሕተ-ቅርጺ፡ ፍወሳ ማይክሮታት ኮነ ጸዓት ን2026 እንታይ ክንገብር ኣለና ነናቱ ዝርዝራት ኣለዎ። እዚ መሰረታዊ ኮይኑ ካልእ ብዙሕ ናይ ልምዓት መደባት እውን ኣሎ። ንሱ እውን ዝጉሰ ኣይኮነን። ኣገልግሎት መጎግዝያ ኣሎ፡ ምስዚ ናይ ጽርግያታት ምምሕያሽ፡ ኣገልግሎት መጎግዝያ ሰብን ንብረትን እውን ክምዕብል ክክእል ኣለዎ። መንበሪ ኣባይቲ እውን ምስቲ ቀዳምነታት ዝስራዕ እዩ። ምስ ሕርሻን ሃብቲ ባሕርን ተኣሳሲሮም ዝተታሕዙ ብዙሓት ክትግበሩ ዘለዎም መደባት እውን ኣለዉ። ናይ ዕድና ፕሮጀክትታና እናዓበዩ ዝኸይድ ዘሎ እዩ።

ጽላት ትምህርቲ ኣብዚ ናይ ልምዓት መደባት ከይድካ ከይድካ ካብ ጉይይ ምውዓል ክሳድ ምሓዝ ዝበሃል ኣሎ። ክሳድ ምሓዝ ማለት ትምህርቲ ማለት እዩ። ነዚ ኩሉ ናይ ልምዓት መደባት ጽላት ብጽላት፡ ኢንዱስትሪ ብኢንዱስትሪ ከተተግብር ኣብ መወዳእታ ንኡ ዝኸውን ሰብ የድልየካ። ሰብ እዩ ዝገብር። ማኪና ዝእካ ከተምጽእ ትክእል፡ ምወላ ካብዝን ካብትን ክትረኽቡሉ ትክእል፡ ንኡ ዝኸውን ጸጋታት እውን ከተጓጎሩስ ትክእል። ካብኡ ንላዕሊ ዘላቂ ዝኾነ ናይ ልምዓት መደባት፡ ጽላት ብጽላት፡ ኢንዱስትሪ ብኢንዱስትሪ ከተተግብር ናይ ሰብ ጸጋ እዩ እቲ ወሳኒ። ስለዚ ናይ ሰብ ጸጋኻ ከተማዕብል ኣለካ። ናይ ሰብ ጸጋ ከየማዕበልካ፡ ናይ ልምዓት መደባት የተግብር ኣለኹ ክትብል ናይ ጃህራ ዘረባ እንተዘይኮይኑ ትርጉም ዘለዎ ኣይኮነን። ኩሎም እዞም ናይ ትሕተ-ቅርጺ፡ ማይ፡ ጸዓት፡ መንበሪ ኣባይቲ፡ መጎግዝያ፡ ዕድናን ካልኣት ዝተፈላለዩ መደባትን ብኣድማዕነትን ዘላቕነትን ንምትግባር ብዘይ ትምህርቲ ኣይከውንን እዩ። ብዘይ ትምህርቲ ዝትግበር ናይ ልምዓት መደባት የለን። ኣብ ኩሉ ቀዳምነት ናይ ቀዳምነታት ኣሎ እንተድኣ ኮይኑ፡ ትምህርቲ እዩ። ስለዚ ኣብ ጽላት ትምህርቲ እቲ ሞያዊ፡ ሸኮሽናል፡ ቴክኒካል ዝበሃል ኣብቲ ዝለዓለ ደረጃ ክንበጽሖ ናይዚ መድረኽዚ ሓደ ካብ ዓበይቲ ቀዳምነትና እዩ። ኣኽል ታርፍ ሞያዊ ዓቕሚ ክህልወና ክክእል ኣለዎ። ብሓደ ሽፍት ዝሰርሕ ጥራሕ ዘይኮነ፡ ተቐያይሩ ብሰለስተ ኣርባዕተ ሽፍት ክሰርሕ ዝክእል ዓቕሚ ከነጥሪ ክንክእል ኣለና። ኣብዚ ናይ ልምዓት መደባት ሰፊሕ ሱታፌ ህዝቢ ከነረጋግጽ ክበሃል እንከሎ፡ ሰፊሕ ሱታፌ ኣሃዝ ኣይኮነን። ሰብ ምእካብ ጥራይ ኣይኮነን። ብቕዓትን ክእለትን፡

ሞያን ተመክሮን ዘለዎ፡ ብግብሪ ዘድምዕ ብቐዕ ዓቕሚ ሰብ ክህልወካ ክክእል ኣለዎ። ብቕዓት ማለት ከኣ ኣብ መወዳእታ ሞያን ፍልጠትን እዩ። ናይ ግድን ዓበይቲ ባጅላታት ክህልወካ ማለት ኣይኮነን። ነቲ ዘለካ ካብ ዝተሓተ ክሳብቲ ዝለዓለ ደረጃ፡ ናይ ልምዓት መደባት ብብቕዓት ከተግብር ዝክእል ሞያን ክእለትን የድሊ። ኣብ ሓደ ሞያ ዝሓትት ስራሕ እትምድቦ ሰብ እንተድኣ ኣሎ፡ ኣብ ክንዲ 24 ሰዓት ዝሰርሕ ስለምንታይ ብክልተ፡ ሰለስተ ሽፍት ዘይሰርሕ፤ ከምኡ ዓይነት ብቕዓት ብዓይነትን ብዝሕን ክህልወካ ኣለዎ። ከምኡ ዓይነት ዓቕሚ ኣብ ልምዓታዊ ገስጋስ ዝህበካ ሓይሊ ቀሊል ኣይኮነን።

በዚ ዕላማዚ ከነተግብሮ ዝጸናሕና ሞያዊ ዓቕሚ ሰብ ናይ ምምልማል ስርሓት ጸኒሑ እዩ፡ ግን ከምቲ ዝድለ ኣይከደልናን። ስለዚ ዛጊት ብዝሰራሕናዮም ስራሓት ከይተነየትና፡ ዓበይቲ ነገራት ገይርና ከይበልና፡ ጽላት ብጽላት ዘሎ ዓቕሚ ሰብና ገምጊምና፡ ዘለና ብድሆ ፈሊጥና ንኡ ንምፍታሕ ብዝሓየለ ክንሰርሕ ኣለና። ዓመት ብዓመት ከነጥርዮ ዝዓለምናዮ ናይ ጸጋ ሰብ (ሂዩማን ሪሶርስ) መደባትና ከምቲ ዝደለናዮ ኣይከደን፡ ገና እቲ ዝደለናዮ ውጽኢትን ኣድማዕነትን ኣይመጽኡን። ስለዚ ነቲ ስርዓተ ትምህርቲ፡ ብመሰረቱ ክንክልሶ ኣለና። ሓደ ካብ ዓበይቲ መደባት 2026- 2030፡ ብቐንዱ ምስ ናይ ትምህርቲ ትካላትና ዝተሓሰረ እዩ። ናይ ትምህርቲ ትካላት፡ ኮለጂትና ድዮን፡ 2ይ ደረጃ ኣብያተ ትምህርቲ፡ ዋላ ካብ ቅድመ ትምህርቲ ጀሚርና፡ ነዞም ዝጠቐስኩዎም ዕላማታት ብዝወቅዕ መንገዲ ክሰርሕ ምእንቲ፡ ነቲ ስርዓት (ሲስተም) ናይ ትምህርቲ ክንቅይሮ ኣለና። ከምቲ ኣቐዲመ ዝገለጽኩዎ ኣብ 2026 ቀዳምነት ኢልና እንሰርሓሉ መደባት ልምዓት እንተሎ፡ ውጥናት ክትሕንጽጹል ጸገም ኣይኮነን። ጸጋታት እውን ከተጓሳጉሰሉ ትክእል። ካብ ጸጋታት ምጉስጓስ ንላዕሊ ግን ዝዓበየ ብድሆና፡

ናይ ሰብ ዓቕሚ እዩ። ስለዚ ሰብአዊ ዓቕምና አብቲ ዝድለ ደረጃ ክበጽሕ ኣድማዒ ስርዓተ ትምህርቲ ምፍጣር ቀዳምነት ናይ ቀዳምነታትና እዩ።

ካብ 2026 ክሳብ 2030 ዝኸይድ ናይ ልምዓት መርሓ ጐደና (ሮድ ማፕ) ኣለና። እቲ መደብ ዝበዝሕ ክፋሉ ኣብ ሽዱሽተ ዞታት ዝተኸፋፈለ እዩ። ልዕሊ ዞታት ዝኸይድ፡ ብደረጃ ሃገር ወይ ብሃገራውያን ትካላት ዝትግበር መደባት እውን ኣሎ። ኣብቲ ናይ ዞታት መደብ ናይ ህዝቢ ሱታፌ፡ ናይ ምምሕዳራት ብቕዓት ዘሓይል ኣገባባት የድሊ። ኣብ 2026 ኣብ ነፍሲ ወከፍ ዞባ ዝህሉ መደባት ብዝምልከት ኣብ ክንዳኦም ኮይነ ወይ ንእኦም ወኪለ ክዛረብ ኣይደልን እዩ። ኣመሓደርቲ ዞታት ቀሪቦም፡ ከተማብሩዎ ዝጸንሑ መደባት እንታይ ይመስል፤ ንቕድሚት ሰሪዖም ዘለዉ መደባት እንታይ እዩ፤ ቀዳምነታቶም ሓደ ብሓደ እንታይ'ዩ፤ ናይ ህዝቢ ሱታፌ ከረጋግጹ እንታይ ምድላዎት ገይሮም ኣለዉ፤ ኣብ 2026 ከመይ ገይሮም ከተማብርዎ እዮም፡ ቃለ-መጠይቕ ክግበረሎም ይኽእል እዩ። እቲ ዝርዝራት ንኣታቶም ዝግደፍ ኣርእስቲ እዩ።

• ክቡር ፕረዚደንት ምስዚ ናይ ልምዓት መደባት ተሳታፊ፡ ኣብዚ ኣቲናዮ ዘለና መድረኽ ኣብ ዲያስፖራ ዝርከቡ ዜጋታትና፡ ብወፍሪ ይኹን ብካልእ ዘለዎም ዓቕምታት ኣብ ሃገራዊ መደባት ልምዓት ኣበርክቶ ንክገብሩ፡ ዝተታሕዘ መደብ ብዝምልከት እንታይ መብርሂ ትህበና፤

እዚ ኣርእስቲዚ በይኑ ኣልዒልካ እንተ ዝዛረበሉ ምሓሸየ ዝብል። ምክንያቱ ኣዝዩ ኣገዳሲ እዩ። ህዝቢ ምስታፍ ማለት ኣብ ውሽጢ ዘሎ ይኹን ኣብ ደገ ቀሊል ኣርእስቲ ኣይኮነን። ናይ ዲያስፖራ ሓዲሽ ምህዞ ኣይኮነን። ኣብ ሓርነታዊ ቃልስና፡ ኣብ ደገ ዝነበሩ ዜጋታትና ተሳትፎኦም እንታይ ይመስል ነይሩ። እንታይ ኣበርክቶ ገይሮም - ፍሉይ ቅያ እዩ። ብዛዕባኡ መወዳእታ ዘይብሉ ዛንታ ምዝንታው ይከኣል እዩ። ሕጂኻ ኣብ መድረኽ ናጽነት፡ ኣብ ደገ ዘለዉ ዜጋታትና እንታይ እዩ ቦታኦም፤ ሓርበኛነቶም፡ ሃገራውነቶም፡ እንተድኣ ኢልካ ካብቲ ናይ ቅድም ዝተፈልየ ኣይኮነን። ዘለዎም ግደ ቀሊል ኣይኮነን። እቲ ሕቶ ግን ብቐንዱ ኣብኡ ኣይኮነን። ኣብ ቁጠባን ህንጻት ሃገርን ናታቶም ሱታፌ ኣድማዒ ዝኾነሉ መንገዲ ምእንቲ ክንፈጥር፡ ኣብዚ ዝሓለፈ ሰለስተ ዓመታት ዝሓዝናዮ ገና ዘይተግበርናዮ መደብ ኣሎ። ብስንፍና ኣይኮነን፡ ቅድም ንኡ ዝኸውእዩ። ፖለቲካዊ፡ ዲፕሎማሲያዊ፡ ዜናዊ ዝበሃል መኸተ። እዚ ሓዲሽ እውን ኣይኮነን። ግን መላእ ህዝብና ዝሳተፎ ክኸውን ስለዝግባእ እዩ። ኣብ ደገ ዘለዉ ብፍላይ፡ ዝበለጸ ዕድል ኣለዎም። ኣብ ፖለቲካዊ መኸተ፡ ናቶም ናይ ገዛእ ርእሶም ጥራይ ዘይኮነ፡ ምሕዝነታቶም ምስ ዝተፈላለየ ኣካላት እናስፍሑ ንቕሓትን ኣፍልጦን ብዛዕባ

ሃገሪም ክብ ንምባል ክሰርሑ ውዳበኢም ዝያዳ ከሓይሉ ኣለዎም። ዲፕሎማሲያዊ መኸተ፡ ዲፕሎማሲያዊ ዝምድናታት ብመንገዶም ኢኻ ተካይዶ። ኤምባሲታት ኣለና፡ እንተኾነ ዲፕሎማሲያዊ ዝምድናታት ብኤምባሲታት ጥራይ ዝግበር ኣይኮነን። ኩሉ ኣብ ደገ ዘሎ ዜጋ ሓላፍነቱ ተሰኪሙ ክሰርሓሉ ዘለዎ ዕማም እዩ። እቲ ሳልሳይ ዜናዊ መኸተ እዩ። ምስዚ ሕጂ ዘሎ ናይ ሜድያ ኩነታት፡ ሓሶት፡ ምጽላም፡ ምድንጋር፡ ምዝንባዕ (distortions) ኣብ ደገ ዘሎ ህዝቢ ሱታፌኡ ኣብ ዜናዊ መኸተ ዝያዳ ክሓይል ክክእል ኣለዎ። ብእኩብ ይኹን ብውልቂ ነፍሲ ወከፍ ዜጋ፡ ኣብ ደገ ዘሎ ክዋስኣሉ ዘለዎ እዩ። ሓድሽ ኣርእሱቲ ኣይኮነን፡ ቅድሚ ሕጂ እውን ክሰርሑሉ ጸኒሖም እዮም፡ ግን ዝያዳ ንምሕያሉ ዝበለጸ ውዳበ ይሓትት። እቲ ካልእ ናይ ሱታፌ ዓውዲ ብቐንዱ ኣብ ልምዓት እዩ። ኣብ ወጻኢ ዘለዉ ዜጋታትና ኣብ ኩሉ ናይ ልምዓት መደባት ክሳተፉ ን ንጹር ውጥን ክህልወና ኣለዎ ተባሂሉ ወረቐት ተዳልዩ እዩ።

ኣብ ምንታይ እዮም ክሳተፉ ንዝብል ሕቶ ኣብ ክልተ ከፊልና ክንርእዮ ንክእል። ሓደ መኸተ ዘክእሎም ባይታ ክንፈጥር ኣለና። ኣብ ዕደና፡ ሕርሻ፡ ሃብቲ ባሕሪ፡ ማይ፡ ጸዓት፡ ትሕተ ቅርጺ፡ ኣብ ነንበይኖም ናይ ኣገልግሎት መደባት ክሳተፉ ክክእሉ ኣለዎም። ኣብ ናይ ሕርሻ ፕሮጀክታት፡ ብውልቂ ይኹን ብጉጅለ ዝሳተፉሉ ዕድል ክክፈተሎም ኣለዎ። እዚ ዝተሓዘአዮ፡ ናይ መንግስቲ፡ ዘይመንግስቲ፡ ናይ ብሕቲ ዝበሃል ዘረባ የለን። ኣብ ደገ ዘለዉ በብዓቕሞም ብውልቂ ድዩ ተኣኪቦም ከምዚ ክንገብር ንክእል ኢና፡ ኣነ ብውልቀይ እዚኣ ክገብር ይክእልየ ንዝብሉ ንኡ ዝኸውን መርሓ ተዳልዩ ጸኒሑ፡ ብቐጥታ ከውፍሩ ዝክእሉሉ ባይታ ክፍጠረሎም ኣለዎ። እቲ ዝግበር ወፍርታት ብሓቂ ኣድማዒ ክኸውን ከኣ መርሓ የድሊ። ኣብ ደገ ዘለዉ ዜጋታት ብገንዘብ፡ ብፍልጠትን ሞያን ነቲ ሃገራዊ ህንጻት ዝድርኽሉ ኩነታት ክንፈጥር ኣሎና። ብፍላይ እቶም ናይ ትምህርቲ ዕድል ዝረኽቡ ዜጋታትና ኣብዚ ኣቐዲመ ክጠቕሶ ዝጸናሕኩ ናይ ትምህርትን ናይ ሰብ ጸጋ ምጉስጓስን መደባት ምሉእ ተሳትፎ ክገብሩ ኣለዎም። ካብ 2026 ክሳብ 2030 ክትግበር ተወጢኑ ኣብ ዘሎ ሃገራዊ መደባት ልምዓት፡ ኣብ ደገ ዘለዉ ዜጋታትና ክገብሩዎ ዘለዎም ኣበርክቶ መወዳእታ የብሉን። ኣብ ምርምር፡ ኣብ ዝተፈለለየ ዝተራቐቐ ሞያታት፡ ኣብ ዝተፈላለየ ሓዲሽ

ተክኖሎጂታት፡ ነዚ ናትና ስርዓተ ትምህርቲ ኣብ ምሕያል ናይ ደገ ዜጋታት ግደ ኣነኣኢስካ ዝርኣ ኣይኮነን። እቲ ዝበዝሕ ስርሓት ንሳቶም ክዓምዎ ዘለዎም እዩ። እዚን እዝን ክገብሩ ይክእሉ እዮም ኢልካ ብደረጃ ሓሳብ ከተቐርቦ ዘጸግም ነገር ኣይኮነን። እቲ ሓሳባት ዘከራኸር የብሉን፡ ቅቡል

ክኸውን ይኸእል እዩ። አብ መወዳእታ ግን ከመይ ገይርካ ትሰርሓሉ እዩ። ብሃሰሰ ለባም ኣየዋጸጽኣናን እዩ። ስለዚ ከመይ ገይርና ኢና ነሳትፎም፡ ቅድም ንኡ ዝኸውን ውጥን ከነጽር ኣለና ዝብል ሓሳብ መጺኡ። ነዚ ንምግባር ዳታ ክንእክብ ኣለና፡ ዳታ በይዝ ኮፍ ኣቢልና ክንሰርሕ ክንክእል ኣለና፡ መን ኣበይ ኣሎ፤ እንታይ'ዩ ትምህርቱ፡ ሞያኡ፡ ብቐዓቱ፤ አብ ምንታይ ክሳተፍ ይኸእል፤ ንኡ ዝምልከት እንታይ ፍሉይ ተልእኾ ክንህቦ ንኸእል፤ ዝብል ሕቶታት ክንምልስ ኣለና። ብእኩብ ዝካየድ እንተኾይኑውን ከመይ ክራኽቡን ክወዳደቡን ይኸእሉ ክዝርዝር ክኸእል ኣለዎ። ምዕባሊታቱ ንምክትታል ከኣ፡ ዳታ ክህሉ ኣለዎ።

ብዘይ ዳታ ዝኾነ ውጥን ከተውጽእ፡ ዝኾነ መደብ ከተካይድ ዝከኣል ኣይኮነን። ብባህጊ፡ ብዘረባ፡ ብመግለጺታት ነቲ ድልየትን ባህግን ሓሳብን ከተዳምቐ ትኸእል ኢኻ። አብ ስራሕ ክትመጽእ ከለኻ ግን፡ ቅድም ቀዳድም ዝርዝር ሓበሬታ ወይ ዳታ ክህልወካ ኣለዎ። ነቲ ዝህልወካ ዳታ እውን ብብቐዓት ከተማሓድሮ ክትክእል ኣለካ። ምስዚ ዘሎ ናይ (cybber) ዘመን ሓደጋታት፡ ምስ ዝተፈላለዩ ዕንቅፋታት፡ ዝተፈላለዩ ብድሆታት፡ ነቲ ኣርኪተክቸር ወይ ቅርጺ ተጠንቂቕና ክንሕዞ ኣለና። ተጻባኢ የለን፡ ዝዘርግ የለን ኢልና ክንሓስብ ኣይንኸእልን። ዳታና ኣኪብና ብግቡእ ክነካይዶ ምእንቲ፡ ንኡ ዝበቅዕ ሓደ መደብ (platform) ክህልወና ኣለዎ። ቅድም ንኡ ዲዛይናሓበሬታታት፡ አብ መወዳእታ አብ ቅሉዕ ባይታ ክንድርብዮ ዝግባእ ኣይኮነን። ስለዚ ውሑስ (seccure) ብዝኾነ ስርዓት ዳታ ናይ ምእካብን ምምስራሕን መደብ ክህልወና ኣለዎ። አብ ደገ ዘለዉ ዜጋታትናውን ኣብኡ ብዙሕ ኣበርክቶ ክገብሩ ይኸእሉ እዮም። ክሳብ ሕጂውን ዘበርከትዎ ብዙሕ ነገራት ኣሎ። አብ መወዳእታ ግን፡ ናይ ነፍሲ ወከፍ ዜጋ አብ ወጻኢ ዘሎ ኣበርክቶ ኣብቲ ዝለዓለ ደረጃኡ ከተብጽሖ ክትክእል ምእንቲ፡ እቲ ንኣታቶም ዝወሃብ ተልእኾታት ብእኩብ ይኹን ብውልቀ፡ አብ ዝተፈላለዩ ጽላታትን ኢንዱስትሪን ክንጽርን ብኡ መሰረት ክዋፈሩ ዕድል ክወሃቦምን ኣለዎ። ዳታ ንምእካብ ክስራሓሉ ጸኒሖ ኣሎ፡ ሰለስተ ዓመቱ ገይሩ፡ ራብዓይ ዓመቱ ይኸይድ ኣሎ። እዚ ክጻፈፍን ክውዳእን ኣለዎ። ምክንያቱ እንታይ ገደስና ዘዝቐደመልና ዘዝጠዓመልና ንግበር ኢልካ ብታህዋኽ ዝግበር ኣይኮነን። እቲ ናይ መወዳእታ ዕላማ፡ ኣድማዒ ሱታፌ ኣብ ወጻኢ ዘለዉ ዜጋታትና ኣብ ኩሉ ናይ ልምዓት መደባት ምርግጋጽ እዩ። ዝዓበየ ካብኡ ከኣ ኣብ ምምዕባል ጸጋ ዓቕሚ ሰብና ክህልዎም ዝግባእ ኣበርክቶ እዩ። ን ከይገበርና፡ እንካ ወረቐት መሕትት (ኮቪድ) ኣለካ፡ ምላእ፡ ዝርዝር ሓበሬታታት ኣብኡ ኣእትዎ፡ ተባሂሉ ናይ ውልቀ ሰብ እዚ ንፖለቲካ ኣይኮነን፡ ንሰለ ዘረባ ጨረምረም ንምባል ኣይኮነን። ንሕና ከም ካልኣት ኣይኮንናን።

ናትና ናይ ገዛእ ርእሰና ፍሉይ ብድሆታትን ኩነታትን አለና። ስለዚ ውዳበና ከም ህዝቢን ሃገርን፡ አብ ውሽጢ ይኹን አብ ደገ፡ ማዕረ እቲ ብድሆታትና ክኸይድ አለዎ። ናትና ፍሉይነት አብ ግምት ዘእተወ፡ አድማዒ ሱታፌ ዘረጋግጽ ፕሮጀክታት ከነተግብር አለና። ሱታፌ ብፍቕዲ ጥራይ ዘይኮነ፡ ሱታፌ ብዓይነት አድማዒ ዝኾነሉ ስርዓት ክንፈጥር አለና። ሱታፌ ናይቲ አብ ውሽጢ ዘሎ ህዝቢ ይኹን አብ ደገ አብ መወዳእታ ነቲ ዝድለ ሸቶ ከም ዝወቅዕ ክኸውን፡ ጥንቁቕን ጽፉፍን አወዳድባ ዝሓትት እዩ። ነዚ ለይትን መዓልትን ንሰርሓሉ አለና። አድማዕነቱ ብግብሪ እናለካዕናዮ ክንከይድ ኢና፡ ሸቶኡ ከም ዝወቅዕ ድማ ዘጠራጥር የለን። ብታህዋኽ አቋራጫት በዚ አሎ፡ በቲ አሎ፡ ኢልና ንኸዶ ዘይኮነ፡ ነዞም አቐዲመ ክጠቐሶም ዝጸናሕኩ አማሊእና ክንሰርሕ ምእንቲ፡ ብደረጃ ዞባታት አብ ውሽጢ ዘሎ ህዝቢ ይኹን አብ ደገ ዘለዉ ዜጋታትና ዘተግብሩዎ መደባት አብ ውጥን ሃገራዊ ልምዓት 2026-2030 አትዩ፡ ዘድሊ መርሓ ጎደና ተዳልዩሉ አሎ። አብ 2026 ከመይ ኣቢሉ ይብገስን ይትግበርን ርኢናን ገምጊምናን ድማ፡ ሰሊጡናን አይሰለጠናን አብ መወዳእታ ናይዚ ዓመትዚ ክንዛረበሉ ኢና።

ሓዳስ ኤርትራ ጥሪ 2026